

ΜΕΤΑΓΡΑΦΗ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ

Ελένη Λέτσιου - Κορομηλά



ΤΕΤΡΑΔΙΟ 1°

...Abramo¹

Giugno	8	Ricevuto contanti Lev. ²	10
»	15		10
»	16		10
»	21		5
Luglio ³	2		10
	2	76	10
	3	16	10

2 Ιουλίου 1917

Ώρα 9^η μ.μ. αναχώρησις ἐκ Καβάλλας
 » 11^η » πρῶτος σταθμὸς εἰς Βασιλάκη.

3 Ιουλίου 917

» 1.45 π.μ. δεύτερος σταθμὸς εἰς Φιλίππους
 » 5 » τρίτος » » Δοξάτον

Πρόγευμα, συνομιλία, ἐκκίνησις περὶ ὥραν 5.30 π.μ. Ἄφιξις εἰς Δράμαν κατόπιν ἀνατροπῆς καθ' ὁδὸν ἀμάξης τινὸς περὶ ὥραν 10 π.μ. Ἀναμονὴ εἰς Δράμαν μεῦχρι 2^α μ.μ. ὑπὸ τὰς χειρίστας τῶν συνθηκῶν. Ἐπὶ δύο ὥρας ὑπὸ καυστικώτατον ἥλιον ἐντὸς ἀνοικτοῦ βαγονίου ἄνθρακος. Στοιβαγμένοι περὶ τοὺς 52 ἄνθρωποι εὐρισκόμενοι ὁ εἷς κολλημένος ἐπὶ τοῦ ἄλλου. Ἐπικολούθησε νύξ φοβερὰ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις. Ψυχὸς, στέρησις ἐπὶ παντός. Ἀνέτειλεν τέλος ἡ

4 Ιουλίου 917

Εἰς τὸν σταθμὸν «Badonna». Ἄλλη ἀρίθμησις. Τὴν σήμερον καὶ νέα ἀπαγόρευσις πρὸς ἔξοδον τοῦ βαγονιοῦ ὡς πρὸς ἐκτέλεισιν καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν φυσικῶν μας ἀναγκῶν. Ἡ κουραμάνα ἡ ἐξ ἀραβοσίτου λὲβ 5. (Πρόγραμμα τῆς ἐκ Βουλγαρίας προβλεπομένης... τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης).

1 Ὄνομα; (Σ.Μ.)

2 Ἰούνιος 8 Πιστοποιητικὸ μετρητῶν Lev. (Σ.Μ.)

3 Ἰούλιος (Σ.Μ.)

Ἡ ἐξωτερική μας κατάσταση χειρίστη.

Ἄϋπνοι καὶ ἀκάθαρτοι καὶ θερμασταὶ μηχανῆς. Ἀναχώρησις ἐκ «Badonna», ὥρα 6 ½ καὶ ἄφιξις εἰς Φέρορας, 10^η π.μ. παραμονὴ ἐπὶ πέντε ὥρας ὑπὸ καυστικώτατον ἥλιον ἐντὸς τοῦ βαγονίου, νερό, μπογάτσια. Ἀναχώρησις εἰς τὰς 3 μ.μ. Διερχόμεθα μέρη καπνόφυτα. Φύσις ἔξοχος, βλάστησις θαυμάσια. Σουφλι ὥραν 4 ¼. Μέλη, τυρί, ἀγγουράκια. Ἀναχώρησις 5 μ.μ. ἄφιξις εἰς Ἀδριανούπολιν κατόπιν καθυστερ. ὥρα 11^η μ.μ. παραμονὴ μέχρι 5 ½.

5^η Ἰουλίου 1917

Ἀπολύμανσις γενική. Ἡλιολούτρον. Βροχὴ κατὰ τὴν ἀναχώρησιν. Σταθμὸς Χάσκοβο, ... Τούλοβο, ... Platchkovtzi, Popovo, Tzareva-Livada, Dupovo. Περὶ ὥραν 2^α μ.μ. Tirmovo, Dolna, Gabrono. Φύσις, καὶ βλάστησις θαυμάσια. Ἐκτεταμέναι πεδιάδαι κατεσπαρμέναι, δένδρα καρποφόρα κατάφορτα καὶ ἄπειρα. Δάση, νερά, κτηνοτροφία μεγάλη.

6^η Ἰουλίου

Ὦρα 4^η πρωϊνῆ. Stara Zagora. Ἀνὰ δύο κουραμάνες. Ἀναχώρησις 5^η πρωϊνῆ ... Gorna Orehovitza, μέχρι 4^η πρωϊνῆς τῆς

7^η Ἰουλίου

Κατερχόμενοι εἰς ...Καταλύσαμεν εἰς σταῦλον... διψῶντες, ἄϋπνοι ἀπὸ τεσσάρων ἡμερῶν. Χειρίστη ἢ συμπεριφορὰ τῶν ἀρχῶν πρὸς τοὺς ὀμήρους.

8 καὶ 9

Ἐντὸς τῶν σταύλων, ὑποφέροντες πάντοτε ἀπὸ δίψαν καὶ ἀπὸ εἶδη πρώτης ἀνάγκης. Ἡ κουραμάνα ἀνελλειπῶς μᾶς χορηγῆται καθημερινῶς.

10^η Ἰουλίου

Περὶ ὥραν 4^η μ.μ. μετάβασις εἰς τὸ λουτρόν. Θαυμάσιον. Ἐντεῦθεν εἰς τὰ παραπήγματα τῶν Καβαλλιωτῶν. Συναντώμεθα μεθ' ὄλων τῶν μέχρι τῆς ἔκτης ἀποστολῆς Καβαλλιωτῶν. Κουραμάνα καὶ συσσίτιον.

11^η Ἰουλίου

Περὶ ὥραν 6^η ἀναχώρησις διὰ... ἀναβολὴ τοῦ ταξειδίου καὶ

ἐπιστροφή εἰς τὰ παραπήγματα. Τόσον κατὰ τὴν μετάβασιν εἰς τὸν σιδηρ. σταθμὸν ὅσον κατὰ τὴν ἐπιστροφήν εἰς τὰς σκηνάς, φοβερός κοιλόπονος. Εἶνε ἡ τρίτη ἡμέρα κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐνεργήθην. Μᾶς προσφέρεται ἡ κουραμάνα καὶ τὸ συσσίτιον.

12 Ἰουλίου

Ἀναμονὴ εἰς τὰς σκηνάς. Ἐξέτασις ὄλων ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ. Ἐξηρέθησαν ὡς ἀνίκανοι, ἢ ἀσθενεῖς, ἢ ἀκατάλληλοι δι' ὠρισμένας ἐργασίας, περὶ τοὺς ἑκατὸν εἴκοσι. Ἐξαιροῦμαι ἐπίσης κατόπιν τοῦ ἐξῆς διαλόγου μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ ἱατροῦ.

Ἰατρός : Τὶ ἐργασίαν κάμετε;

Ἐγώ : Ὑπάλληλος

Ἰατρὸς : Γνωρίζετε ξένας γλώσσας;

Ἐγώ : Μάλιστα

Ἰατρὸς : Ἀποχωρήσατε τῆς γραμμῆς σας

Ὡρα 10^η π.μ. Συσσίτιον.

» 12 ½ μ.μ. » καὶ κουραμάνα

» 6 ½ μ.μ. »

13 Ἰουλίου

8^η π.μ. Προετοιμασία πρὸς ἀναχώρησιν καὶ νέα ἀναβολή.

Νέα ἄφιξις αἰχμαλώτων.

14 Ἰουλίου

Ἀναχώρησις 700 περίπου αἰχμαλώτων διὰ Δοβρουτζᾶν καὶ ἄφιξις 120 περίπου ἐκ Δράμας. Κουραμάνα καὶ συσσίτιον. Μετάβασις εἰς ἕτερον ἐνδιαίτημα. Ἐξαιρετικὴ κίνησις τῶν ἀμαξοστοιχιῶν Δοβρουτζᾶ κατὰ τὴν νύκτα τῆς 14 πρὸς τὴν 15 Ἰουλίου. Μανθάνω ἕξ αἰχμ. ἀφηχθέντος ἐκ Καβάλλας ὅτι ἐκεῖ ἐδόθη ἄρτος ἐπὶ δύο ἡμέρας.

15 Ἰουλίου

Ἄφιξις νέων αἰχμαλώτων ἐκ Δοξάτου, περὶ τοὺς 150. Ἡμέρα ἤρεμος. Κουραμάνα δις καὶ συσσίτιον ὡς πάντοτε.

16 Ἰουλίου

Ἄφιξις γυναικοπαίδων ἐκ Δοξάτου. Οὐδεμία ἀποστολή.

17 Ἰουλίου

Νέα ἄφιξις ἐκ Τσατάλδας καὶ Δοξάτου. Καὶ πάλιν οὐδεμία

ἀποστολή ἐκτὸς 100 αἰχμαλώτων προσληφθέντων ὑπὸ τινος τοιφλικούχου.

18 Ἰουλίου

Νέα ἀφιξεις ἐκ Πόρωνων καὶ Σερρών. Ὀνειρεύθην ὅτι εὐρισκόμενος εἰς Καβάλλαν καὶ δὴ εἰς τὸν οἶκον μου, προσέφερον κάτι εἰς τὴν μητέρα. Τὶ ἀκριβῶς ἦτο δὲν ἐνθυμοῦμαι, δὲν μὲ διαφεύγει ὅμως τῆς μνήμης μου ἢ ἀπὸ βάθους ψυχῆς εὐχὴ τὴν ὁποίαν μοὶ ἔδωσε καθ' ἣν στιγμὴν ἐξηρχόμην τοῦ δωματίου. Καμμιά ἀπόλυσις.

19 Ἰουλίου

Ἄφιξις ὀλίγων αἰχμαλώτων. Περὶ ὥραν 9^{ην} σύνταξις τῶν ἀνικάνων αἰχμαλώτων καὶ στρατιωτικὴ ἐπιθεώρησις. Ἐγκρίνομαι ἰκανὸς καὶ περὶ ὥραν 4^{ην} μ.μ. νέα σύνταξις πρὸς ἀναχώρησιν διὰ ... νέα ἀναβολὴ καὶ ἐπιστροφὴ εἰς τοὺς θαλάμους μας.

20 Ἰουλίου

Σύνταξις περὶ ὥραν 7 ½ π.μ. Ἐρευνα σωματικὴ καὶ ἀποσκευῆς διὰ τὰ χρήματα. Ἀναμονὴ ὑπὸ κανστικώτατον ἥλιον περὶ τὰς ὀκτῶ σχεδὸν ὥρας. Ἀναμονὴ ἐντὸς τοῦ βαγονίου καθ' ἅπασαν τὴν νύκταν τῆς 20^{ης}.

21 Ἰουλίου

Ἀναχώρησις ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ ... περὶ ὥραν 6 ½ π.μ. Ὁρα 7.5' Κρούμοβον καὶ μέχρις ἐσπέρας Βου., Ρορονο, Δια. καὶ περὶ ὥραν 11 ½ μ.μ. εἰς Δοβρουτζάν.

22 Ἰουλίου

Ἄφιξις εἰς Λομ - Παλαγκᾶν περὶ ὥραν 7 μ.μ. καὶ μετάβασις εἰς τοὺς θαλάμους τῶν Σέρβων ἀναπήρων. Τελικὰ ἀπόγνωσις μᾶς καταλαμβάνει.

23 Ἰουλίου, Κυριακὴ

Λόγω τοῦ ἑορτασίου ἴσως τῆς ἡμέρας δὲν ἐργαζόμεθα. Κουραμᾶνα ἅπαξ τῆς ἡμέρας συσσίτιον δίς.

24 Ἰουλίου, Δευτέρα

Ἀκινήσια καὶ σήμερον. Περὶ τὴν ἐσπέραν δύο κουραμᾶνες.

25 Ιουλίου, Τρίτη

Σακκίδιον τροφίμων ἐπ' ὄμου καὶ γραμμὴ διὰ τὴν ἐργασίαν. Ἀφικνούμεθα πεζοὶ εἰς τὸν σιδηρ. σταθμὸν ὀπόθεν μᾶς παραλαμβάνει ἀμαξοστοιχία μεταφέρουσα ἡμᾶς ἔξω τῆς πόλεως εἰς διακλάδωσιν τινά. Ἔργασία. Λαμβάνει ὁ καθεὶς ἐξ ἡμῶν ἀπὸ ἓν φτυάρι καὶ προσπαθοῦμεν νὰ γεμίσωμεν 10 ἄτομα ἐν βαγόνιον 15000 μικρὸ kg ἀπὸ τῆς 8^{ης} μέχρι τῆς 12^{ης}. Μετὰ μεσημβρίαν τὸ ἴδιον. Ὑδρώνω, κουράζομαι ὑπὲρ τὸ δέον ἀναθεματίζω ἄλλ' εἰς μάτην. Πρὸς τὸ ἐσπέρας (7 ½) ἐπιστρέφωμεν πεζοὶ εἰς τοὺς θαλάμους δι' ἄλλης ὁδοῦ.

26 Ιουλίου

Ἀναχώρησις περὶ ὥραν 5½ πρωϊνήν. Ἀνάβασις⁴ εἰς Δούναβιν. Ἔργασία. Γέμισμα σάκκων δι' ἀραβοσίτου ἐκ τῆς ἀποθήκης ἀτμοπλοίου καὶ μεταφορὰ αὐτῶν ἐπ' ὄμου εἰς τὰ βαγόνια. Μετὰ μεσημβρίαν. Μεταφορὰ ἐπ' ὄμου σάκκων ἀλεύρου 75 Kg ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιο εἰς τὰ βαγόνια. Γνωρίζομαι μετὰ τοῦ Σοσιαλ. Goldenberg. Ἐπιστροφὴ εἰς τοὺς θαλάμους περὶ ὥραν 9^{ην} τῆς νυκτός.

27 Ιουλίου, Πέμπτη

Ἀναχώρησις περὶ ὥραν 6^{ην}, καὶ μετάβασις εἰς σιδ. σταθ. Πλεύνι ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως. Ἔργασία: Μεταφορὰ σάκκων ἀραβοσίτου ἀπὸ τὸ ἀτμόπλοιο εἰς τὰ βαγόνια. Μετὰ μεσημβρίαν ἐργασία εὐκολοτέρα συνεπεία ἐπιποδείου καὶ παραπόνων. Ἰσοπέδωσις παραλιακῆς τῆ Δουνάβει ἄμμου.

28 Ιουλίου, Παρασκευή

Ἀναχώρησις περὶ ὥραν 7 καὶ μετάβασις εἰς τὸ λουτρὸν πρὸς ἀπολύμανσιν σωματικῶν τε καὶ τῶν ἐνδυμάτων. Διαμονὴ ἐν τῷ περιβόλῳ τοῦ λουτροῦ μέχρις 3^{ης} μ.μ. καὶ ἐκεῖθεν μετάβασις εἰς τὸν τόπον τῆς ἐργασίας τῆς 25 Ιουλίου. Οὐδεμία ὅμως ἐργασία μέχρις ἐσπέρας λόγῳ τοῦ λουτροῦ. Ἐπισκέπτονται περὶ τὴν 6^{ην} μ.μ. τὴν πόλιν μας τρία γερμανικά ἀεροπλάνα πρὸς παραλαβὴν βενζίνης, καθ' ἃ μανθάνομεν καὶ προσγειώνονται πλησιέστατα τῶν θαλάμων μας.

29 Ιουλίου, Σάββατο

Ἀναχώρησις περὶ τὴν 5 ½. Μετάβασις καὶ πάλιν εἰς τὸ ἴδιο μέ-

⁴ Ἀποστέλλω τὸ πρῶτον δελτάριον.

ρος. Ἐν ἀπαισιώτατον. Μεταφέρομεν μόνοι μας κενὰ βαγόνια πελώρια διὰ νὰ τὰ γεμίσωμεν χῶμα. Ὅπισθέν μου ἄλλοι ἀδελφοὶ μεταφέρουν ἄλλο βαγόνι. Μὴ προσέξας ὅτι ἔρχονται ἀφίνω τὴν ἀριστεράν μου χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἐμβόλου ὁπότε συγκρουσθέντων τῶν 2 βαγониῶν κτυπῶ φοβερὰ τὰ δύο ἀκρινὰ δάκτυλά μου καὶ πετάγεται τὸ αἷμα ἀπὸ τὰ νύχια. Μεσημβρία. Συσσίτιον καὶ κουραμένα. Ἐνεκεν τοῦ πόνου τῶν δακτύλων μου μένω ἄεργος καὶ μεταφέρω νερὸ εἰς τὰ ἀδέλφια.

30 Ἰουλίου, Κυριακή

Ἀναχώρησις περὶ ὥραν 4½. Μετάβασις εἰς τὸ αὐτὸ μέρος ὡς καὶ χθές. Ἔργασία ἢ ἰδία. Ἐχω καθήκοντα νερουλᾶ ἔνεκεν τοῦ πόνου τῶν δακτύλων μου. Περὶ τὴν 8^{ην} πτήσις τῶν τριῶν ἀεροπλάνων ἐπὶ τῆς πόλεώς μας. Μετὰ μεσημβριαν ἢ αὐτὴ ἔργασία.

31 Ἰουλίου, Δευτέρα

Ἀναχώρησις περὶ ὥραν 5^{ην}. Μετάβασις εἰς τὸ αὐτὸ μέρος καὶ ἡ αὐτὴ ἔργασία. Ἐπλυνα εἰς τὸν ποταμὸν τρία μανδήλια καὶ τὸ μαῦρο ὑποκάμισο. Ὑποφέρω ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν φοβερὰ ἀπὸ τὴν ἀσθένειάν μου. Οὔτε νὰ βαδίσω, οὔτε νὰ καθίσω, οὔτε νὰ κοιμηθῶ ἀκόμη. Ἐπαυξάνει ἡ ἀσθένειά μου λόγω τῆς αὐτῆς τροφῆς καθημερινῶς (φασόλια). Μεσημβρία. Ἐκοιμήθην καὶ εἶδον στὸ ὄνειρόν μου ὄλην τὴν οἰκογένειάν μου. Ἐπέστρεψα δῆθεν στὸ σπίτι καὶ πρωτοεῖδα τὴν Μαρίκα μου εἰς τὴν αὐλήν. Ἐφόρει τάχα μια ποδιά μᾶλλον πένθιμον καὶ ἔτρεξε πρὸς ἐμὲ καὶ ἔπεσε μπροστά μου. Μὲ τὴν παιδικὴν της πάντοτε ἀφέλειαν μὲ ἐρώτησε: Ἀπὸ ποῦ ἔρχεσαι μπαμπά; ἔφερες σταφύλια; Ἀμέσως ἴδον τὸν Γιάννη καὶ τοῦ ἔδωσα δύο αὐγά. Ἦλθεν ὁ Τάκης ἀπ' ἔξω δῆθεν ἀπὸ τὴν δουλειά ὁπότε ἔκλαυσα καὶ ἡ Χαρίκλεια μὲ εἶπεν: Ἐχει ὁ Θεὸς Βανάκο τώρα πλέον εἴμεθα καλὰ καὶ ἔχουμε καὶ τὸν Κωνσταντῖνον μαζί μας. Ἡ μητέρα ἦτο στὸ μπαλκόνι καὶ ὁμιλοῦσε μὲ τὴν νοικοκυρά μας καὶ μὲ τὸν Ζήση τὸν Σάρακα. Μεταμεσημβριαν ἢ αὐτὴ ἔργασία ὡς πάντοτε. Ἐπιστροφή περὶ ὥραν 7^{ην} εἰς τοὺς θαλάμους μας.

1 Αὐγούστου, Τρίτη

Ἀναχώρησις περὶ ὥραν 5^{ην}. Μετάβασις εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Ἔργασία ἢ ἰδία. Ἐγὼ πάντοτε νερουλᾶς καὶ ἀσθενής. Μεσημβρία καὶ γεῦμα. Ἡ πρώτη φορὰ καθ' ἣν μᾶς δίδεται κρέας. Μετὰ μεσημβριαν ἢ

αὐτὴ ἐργασία. Ὅλοι διερωτώμεθα περὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως καὶ προβλέψωμεν μέλαν τὸ μέλλον μας. Ἡ ἀνεπαρκῆς τροφή ἢ στερουμένη καὶ αὐτῶν τῶν στοιχωδεστέρων θρεπτικῶν οὐσιῶν, ὁ ἀνεπαρκῆς ἄρτος, ἢ καθημερινὴ ὑπερκόπωση καθιστῶσιν ἡμᾶς ἅπαντας σκεπτικούς καὶ ἀπαισιόδοξους. Τὶ δὲ νὰ εἶπω ἐγὼ ὅστις εἰς ὅλα ταῦτα ὀφείλω νὰ προσθέσω τὴν ἀσθένειάν μου, τὴν τελείαν ἀχρηματίαν μου καὶ τὴν ἀπώλειαν καὶ τῆς ἐσχάτης ἀκόμη ἐλπίδος ὅτι θὰ ἔβλεπον ποτὲ γυναῖκα καὶ τέκνα; Ἐπιστροφή περὶ ὥραν 5 ½ εἰς τοὺς θαλάμους.

2 Αὐγούστου, Τετάρτη

Καὶ πάλιν ἡ φωνὴ τοῦ ἀπαισίου Σέρβου -ἄϊντε μπρέεε- μᾶς ἀφυπνίζει περὶ ὥραν 5 1/2. Τὴν φορὰν ταύτην οὐχὶ πλέον ἵνα μεταβῶμεν εἰς τὴν ἐργασίαν ἀλλ' ἀπλῶς ἵνα μετρηθῶμεν. Μᾶς ἀνακοινοῦται ὅτι δὲν ἔχωμεν ἐργασίαν καὶ κατὰ τὰς διαδόσεις μερικῶν, λόγῳ τῆς ἀναρρήσεως τοῦ Βασιλέως Φερδινάνδου. Μᾶς προσφέρεται εἰς γεῦμα καὶ πάλιν κρέας εἰς δὲ τοὺς Σέρβους αἰχμαλώτους καὶ ἀνὰ ἓν τέταρτον ἰδροπέπονός. Τελεία ἀπραξία καὶ ἐπομένως ὕπνος σχεδὸν μέχρι μεσημβρίας.

3 Αὐγούστου, Πέμπτη

Ἀναχώρησις περὶ ὥραν 5^{ην}. Μετάβασις εἰς τὸ αὐτὸ ὡς πάντοτε μέρος. Ἔργασία ἢ αὐτὴ ἀλλ' ἐλαχίστη. Ἐγεμίσαμεν μόνον 7 βαγόνια. Μεσημβρίαν καὶ ἐσπέραν φασόλια καὶ κουραμίανα ἀπὸ σιτάρι πλέον. Πρὶν δὲ μᾶς προσφέρεται καὶ ἀνὰ ἓν πακέτον καπνοῦ μὲ ἓν φυλλάδιον σιγαροχάρτου.

4 Αὐγούστου, Παρασκευὴ

Ἀναχώρησις περὶ ὥραν 5^{ην} καὶ μετάβασις εἰς τὸ αὐτὸ μέρος. Προστίθενται καὶ ἕτεροι 50 ἀδελφοὶ νεωστὶ ἀφιχθέντες ἐκ Σούμελας; (Δραμινοί). Γεῦμα ψάρια. Ξυλίζονται ἀνηλεῶς δύο ἀδελφοὶ ὁ εἷς ἐκ τῶν ὁποίων (ὑψιστε οὐρανέ) πολὺ δυνατὴς. Πρὸς τὸ ἐσπέρας ἀναχωροῦμεν κάπως ἐνωρίς.

5 Αὐγούστου, Σάββατον

Καθ' ὅλα ὁμοία πρὸς τὴν προτεραίαν. Ἀνεξαιρέτως ὅμως πάντες ἀρχίζομεν νὰ σκεπτόμεθα πλέον περὶ τῆς κατὰ τὸν προσηχὴ χειμῶνα καταστάσεώς μας. Τὸ ψῦχος ἀρχίζει ἤδη νὰ γίνεται αἰσθητὸν καὶ σχεδὸν ὅλοι εἴμεθα μὲ ὀλίγα ἐνδύματα καὶ δὴ

έλαφρά. Πνέει ἀπὸ πρωΐας ἄνεμος ὄχι πλέον δροσερὸς ἀλλὰ ἀρκετὰ κλίνων πρὸς τὸν ψυχρόν. Ἡ τακτικὴ δὲ ἐπωδὸς πάντων εἶνε. «Ἀλλοίμονόν μας ἐὰν κατὰ τὸν χειμῶνα εὐρεθῶμεν ἐδῶ καὶ πρὸ πάντων εἰς τοὺς σημερινοὺς θαλάμους». Τὰ κίτρινα παπούτσια μου δὲν φοριοῦνται πλέον, τὰ δὲ μαῦρα εἶνε πρὸ πολλοῦ ἤδη χαλασμένα. Ἀπὸ ἐνδύματα δὲν μὲ μένουν πλέον παρὰ τὰ χονδρὰ χειμωνιάτικα καὶ τὸ χονδρὸ παντελόνι. Τοῦ παλτοῦ μου ἢ κατάστασις εἶνε ἀθλία τῶν δὲ ἄλλων ἐνδυμάτων μου ἀθλιεστέρα. Πλυμένα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀπὸ ἐμὲ τὸν ἴδιον εἰς τὸν Δούναβιν χωρὶς σαποῦνι ραμμένα δὲ ὅπως τύχη παρουσιάζουν ὄψιν πάλαι ποτὲ λευκῶν, νῦν δὲ ἀπαστραπτόντων ἐκ λύγδης.

6 Αὐγούστου, Κυριακὴ

Καὶ πάλιν τὰ αὐτά. Παρέλειψα ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐργασίας νὰ γράψω ὅτι μεταβαίνομεν καὶ ἐπιστρέφωμεν ἐν συνοδίᾳ στρατιωτῶν ἐφ' ὄπλου λόγχην ὡς κακοῦργοι. Μεταξὺ τῶν στρατιωτῶν αὐτῶν γενικῶς Τούρκων, εὐρίσκονται καὶ ἀρκετοὶ πολλοὶ καλοὶ.

Ἀπαίσιος ὁ ἐπὶ κεφαλῆς μας μηχανικὸς Ἄγγελ μὲ τὰς πληροφορίας του περὶ χειμῶνος. Πίπτει, μᾶς λέγει, χιῶν μέχρι 2 μ. ὁ Δούναβης παγώνει εἰς βάθος 4 μ. Τὰ πέριξ δὲ τῆς πόλεως ὡς καὶ τὸ μέρος τῆς ἐργασίας μας καλύπτονται διὰ πυκνοτάτης ὀμίχλης ἐπὶ δύο σχεδὸν μῆνας. Ὅμιλῶν περὶ τῶν αἰχμαλώτων εἶπεν ὅτι οἱ κάτοικοι πόλεων καὶ γυναῖκες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ... καλὸν δὲν θὰ ἀνθέξουν μὲ τὰ ροῦχα ποῦ διαθέτουν. Θὰ ἀποθάνουν ὅλοι αὐτοί. Ἄχ Καρατζιέφ ποῦ εἶσαι; Δὲν λυπᾶσαι τὴν ἀδελφήν σου; ἢ ἀποκλεισμένος ἴσως καὶ σὺ ὡς ὅλοι μας ἀδυνατεῖς νὰ ἐπικοινωνήσεις μετ' αὐτῆς; Τόση ἀπαισιοδοξία μὲ καταλαμβάνει ὥστε πλέον δὲν ἐπιθυμῶ τίποτε παρὰ μίαν συνάντησιν ἐπὶ πέντε μόνον λεπτὰ μετὰ τῆς ἀγαπημένης μου συζύγου καὶ ἀγαπητῶν μοι τέκνων καὶ μετὰ ἅς ἀποθάνω ἔστω καὶ αἰχμάλωτος.

7 Αὐγούστου, Δευτέρα

Τὰ αὐτὰ ὡς πάντοτε. Ἀποστέλλω δύο δελτάρια εἰς Καρατζιέφ ἐν εἰς Ρουσοσούκ καὶ ἐν εἰς Μοναστήριον. Τὰ χρήματά μου ἐξηντλήθησαν πλέον, ἔχω δὲ καὶ ὀλίγον χρέος εἰς καλοὺς μου φίλους εἴκοσι τριῶν λεβιών. Προτίθεμαι νὰ ἐκποιήσω τὸ σταχτὶ πανταλόνι μου. Συναντῶ κύριον καὶ κυρίαν Ξένου, προφανῶς οἵτινες χαιρετήσαντές μοι μοὶ ὀμίλησαν γαλλιστὶ οὕτω:

D'où êtes vous Monsieur?

Ἐγώ: De Cavalla.

...

Ἐγώ: Oui ...

...

Ἐγώ: (Μὲ κάποιο πικρὸ γέλιο εἰς τὰ χεῖλη)...

....

8 Αὐγούστου, Τρίτη

Τὰ αὐτὰ ὡς πάντοτε. Ἔργασία κάπως περισσότερο ἀλλὰ καὶ ἀδέλφια ἀνάλογα. Ἡ αὐτὴ κατῆφεια καὶ ἀδημονία εἰς ὅλους μας. Μανθάνομεν ὅτι διὰ τὸν πλησιάζοντα χειμῶνα μᾶς προετοιμάζεται ἄλλο κατάλυμα. Ἐν τούτοις οὐδεὶς ἐξ ἡμῶν θέλει νὰ πιστεύσῃ. Συσσίτιον φασόλια καὶ κουραμὰνα.

Γεμίζωμεν ἐν ὄλῳ τρία βαγόνια (27). Ἐσπέρα συσσίτιον φασόλια καὶ τυρὶ ἄσπρο.

9 Αὐγούστου, Τετάρτη

Τὰ αὐτὰ. Ἔργασία ὅμως περισσότερο. Τέσσαρα βαγόνια (36) ἐν ὄλῳ. Ἐκποιῶ τὸ ριγὲ πανταλόνι μου ἀντὶ τεσσαράκοντα πέντε λεβιῶν ἵνα προσπορισθῶ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Ἡ μισὴ χορηγούμενη εἰς ἡμᾶς κουραμὰνα δὲν μᾶς ἀρκεῖ πλέον. Οἱ περισσότεροι ἀπηύδησαν. Ἔργασία πολλὴ καὶ ἄρτος ὀλίγος: ἴδοῦ ἡ μόνη ὀμιλία γιὰ μᾶς. Τὰ κίτρινα παπούτσια μου μὲ ἐγκαταλείπουν πλέον. Ἠγόρασα πενήντα σκόρδα διὰ πρωῖνὸν προσφάγι μου. Ἀρχίζουν πλέον φανερὰ τὰ δεινά μας. Ψῦχος κατὰ τὰς νύκτας δρυμύ. Ἀναμνήσεις ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ τῆς προσλήψεώς μου εἰς τὴν λέσχην.

10 Αὐγούστου, Πέμπτη

Ὡς πάντοτε. Ἴδου καὶ νέον τι διὰ τὸν ἀναγιγνώσκοντα ἀλλ' οὐχὶ καὶ δι' ἡμᾶς. Πρὶν ἀναχωρήσωμεν παρουσιάζεται ὁ ἰατρὸς κ. Σκόρδας μετὰ τινος μηχανικοῦ. Ἴδατε ποτὲ ἐμπόρους ζώων διαπραγματευομένων ἀγοραπωλησίαν κυνῶν καὶ χωριζόντων τὰ κατὰ βούλησιν ἐξ αὐτῶν. Οὕτω καὶ ἴσως καὶ χειρότερα ἔπραξε σήμερον πρὸς ἡμᾶς ὁ κ. Σκόρδας (σκόρδα νᾶχει). Ἐχώρησεν τοὺς κατὰ βούλησιν, ἔστειλεν αὐτοὺς εἰς ὀρισμένην ἐργασίαν καὶ μάλιστα πολὺν δύσκολον καὶ Κύριος οἶδε τὶ θὰ ὑποφέρουσιν οἱ δυστυχεῖς. Τίς οἶδε δὲ τὶ ἀναμένεται καὶ ἡμᾶς μετὰ τινος ἡμέρας. Ἐστειλεν μὲ στρατιώτην Βαρνέον μίαν ἐπιστολὴν εἰς τὸν Φίλιπ-

πον εἰς Βάρναν. Καὶ ἐν δυστύχημα. Ἀπεκόπη ὄγκος τεραστίων διαστάσεων καὶ κατερχόμενος κατεπόνησεν δύο ἀδελφοὺς οἵτινες παρ' ὀλίγον θὰ ἀπέθνησκον, ἐὰν δὲν προσέτρεχον εἰς βοήθειάν των ἄλλοι ἀδελφοί. Γεῦμα κρέας, δεῖπνον φασόλια.

11 Αὐγούστου, Παρασκευή

Τὰ αὐτὰ τῆς 10^{ης} Αὐγούστου.

12 Αὐγούστου, Σαββάτον

Ἀναχώρησις περὶ ὥραν 6^{ην} εἰς Δούναβιν. Ἔργασία. Μεταφορὰ ἐντὸς κιβωτίων γαιανθράκων. Ἔργασία φοβερὰ καὶ ἐπίπονος. Μεσημβρία συσσίτιον φασόλια καὶ κουραμάνα. Ἀλληλοσυγκρουόμενα νέα. Οἱ φρουροὶ στρατιῶται μας ἐξήκοντα ἐτῶν καὶ μὲ πολιτικὴν στολήν. Ἀθλιέστατοι εἰς τὴν ἀμφίεσιν καὶ ἀκόμη ἀθλιέστεροι εἰς τὴν συμπεριφορὰν. Ἀλλοίμονόν μας. Ἐπιστροφὴ τὸ ἑσπέρας περὶ ὥραν 7^{ην}. Ἐκουράσθην πολὺ, ὅσον ποτὲ ἀφ' ὅτου ἤρχισεν ἡ ἐργασία.

13 Αὐγούστου, Κυριακή

Ἐξυπνῶ ἀδιάθετος πολὺ, καὶ παρουσιάζομαι εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Ἐλλειψις φοβερὰ φαρμακευτικῶν εἰδῶν. Τώρα ἀνάγκη νὰ μεταβῆ τις νὰ εὔρη τοιαῦτα ἢ νὰ μεταβῶ μόνος μου. Δὲν γίνεται ὁμως οὔτε τὸ ἐν οὔτε τὸ ἄλλο καὶ μένω εἰς τὸν θάλαμον ἐξαπλωμένος καὶ μόνος πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προσθέτει εἰς τὴν ἀσθένειάν μου τὴν μελαγχολίαν καὶ διέρχομαι ἡμέραν φοβεράν.

(ἴδε συνέχειαν ὀπισθεν σελίδος 5)

14 Αὐγούστου, Δευτέρα

Ἄεργος καὶ πάλιν ὡς ἀσθενής. Ἰατρικὴ ἐπίσκεψις.

Συνταγή: ... 500 gr καὶ πλῆσις ἐπὶ 2 ἡμέρας. Διέρχομαι τὴν ἡμέραν σχετικῶς καλὰ τῇ συνοδείᾳ τοῦ καλοῦ φίλου κ. Θεοδ. Θεοχαρίδου, πάσχοντος ἐξ ἐξαρθρώσεως τῶν δακτύλων τοῦ δεξιοῦ ποδός. Οὐδεμία ἀκόμη ἐπιστολὴ ἀπὸ τοὺς φιλιτάτους μου. Πρέπει νὰ κλαύσω ἄραγε ἢ ὠφείλω νὰ ὑποκύψω εἰς πᾶν ἐνδεχόμενον; Ἄς ὑγιαίνωσιν Ὑψιστε Θεέ, ἅς μὴν ὑποφέρωσιν, ἅς δυνηθῶ ἡμέραν τινὰ νὰ τοὺς συναντήσω ὑγιεῖς καὶ ἅς ὑποφέρω ἐγὼ μόνον. Ἐλπίζω.

5 Αύγουστου, Τρίτη

Άσθενης ἀκόμη. Τρισαγία ἡμέρα, ἑορτὴ τῆς μικρῆς μου Μαρίκας ἐὰν ἠδύνατο πρὸς στιγμὴν νὰ ἴδῃ τὸν κατάκωπον πατέρα της τὸν αἰχμάλωτον, τὸν εὐρισκόμενον χιλιάδας χιλιόμετρα μακρὰν της, ἐντὸς ὑγρᾶς καὶ σκοτεινῆς τρώγλης, καὶ αὐτῆς ἀκόμη ἢ τόσον μικρὰ καρδούλα θα ἔφρυττε, θα ἐλυπῆτο καὶ τίνουσα τοὺς μικροὺς της βραχίονας ἰκετευτικῶς πρὸς τοὺς ἰσχυροὺς τῆς γῆς θὰ ἐξῆτα νὰ τῆς ἀποδοθῆ ὁ δυστυχῆς πατὴρ σήμερον τοῦλάχιστον κατὰ τὴν ἑορτὴν της. Τίποτε ὅμως δὲν δύναται νὰ γίνῃ καὶ οὕτω μάθε μικρὴ μου Μαρίκα ἀπὸ τοῦδε, ἀπὸ τῆς τρυφεροτάτης σου ἀκόμη ἡλικίας νὰ συνηθίσης εἰς τὰς ὀδύνας καὶ λύπας. Μακρόθεν μᾶς εἰδοποιεῖ ὁ οἰωνὸς τῶν κωδῶνων τὸ ἐπίσημον καὶ μεγαλοπρεπὲς τῆς σημερινῆς ἑορτῆς:

Δέσποινα Μαρία, σὺ ἢ προστάτιδα τῶν ἀδυνάτων, σὺ ἢ σώτηρ τῶν αἰχμαλώτων, σὺ γενοῦ ἡμῖν ἀρωγὸς καὶ συναντηλήπτρια καὶ λύτρωσε τὸν κόσμον σου. Σὺ δὸς εἰς τὴν ἀγαπητὴν μου σύντροφον ὑγείαν, σθένος ἵνα μετὰ καρτερήσεως καὶ γεναιότητος ἀνταπεξέλθῃ ἐναντίον τῆς σημερινῆς καταστάσεως. Δὸς Δέσποινα μου τὸν ἐπιούσιον εἰς ὅλα σου τὰ τέκνα καὶ ἔπειτα εἰς τὰ ἰδικά μου, τὸν ἀγαπητόν μοι Τάκιν, τὸν γλυκύν μου Γιάννην καὶ τὴν ἀθωωτάτην Μαρίκαν μου.

Μεσημβρία: Κουραμιάνα καὶ κρέας. Πολλοὶ ἀσθενεῖς ἀδελφοὶ μετέβησαν κατόπιν ἀδείας τοῦ λοχίου εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐγὼ δὲν μετέβην διότι οὔτε βῆμα δύναμαι νὰ κάνω. ... Τὰ ἄλλα τῶν ἀδελφῶν ἐργάζονται καίτοι εἶναι ἑορτὴ. ... Συσσίτιον φασόλια καὶ τυρὶ. Κάμω τὴν πρώτην ... καὶ αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸν μου πολὺ καλά.

16 Αύγουστου, Τετάρτη

Αἰσθανόμενος ἑαυτὸν πάντοτε καλύτερα, μεταβαίνω εἰς τὴν ἐργασίαν εἰς τὸ αὐτὸ ὡς πάντοτε μέρος μετὰ τῶν λοιπῶν ἀδελφῶν περὶ ὄραν 5^{ην} πρωϊνῆν.

17 καὶ 18 καὶ 19 Αύγουστου

Μόλις σήμερον εἶμαι καλά. Ἀναχώρησις ἀσθενοῦς ἀπὸ τὴν ἐργασίαν τὴν 16 Αὐγ. με πυρετὸν 38,8. Σήμερον εἶμαι καλά καὶ ἔχω ἀναρρωτικὴν ἄδειαν.

Πρὶν ἢ τελειώσω ... τι ἐκ τοῦ Θεοχαρίδην καὶ ἰδοὺ ὁ ἐπικεφαλῆς λοχίας νὰ μὲ εἰδοποιεῖ ὅτι ἔφθασεν ὁ Καρατζιέφ κατόπιν περιπλανήσεως ἀνὰ τὴν Βουλγαρίαν, πρὸς συνάντησίν μου. Ὑψιστε

Θεέ! Συναντώμαι διὰ πρώτην ἤδη φορὰν μετὰ πλησιεστάτου καὶ ἀγαπητοῦ συγγενοῦς καὶ βλέπω τὴν ἀπελευθέρωσίν μου ἐγγύζουσαν!

Αἰσθάνομαι θρανόμενα τὰ περισφῆγγοντα ὄλους τοὺς αἰχμαλώτους συρματοπλέγματα, βλέπω ὑποχωροῦντας τοὺς κανόνας - ... - αὐτὸν τοῦτον δὲ τὸν ἐπὶ κεφαλῆς λοχίαν παραχωροῦντα με νὰ ἐξέλθω πρῶτος τῶν συρματοπλεγμάτων. Μακρόθεν βλέπω προχωροῦντα πρὸς ἐμὲ τόν... βημάτων νὰ μὲ ἐρωτᾶ ὑπομειδιῶν:

- Ἄθαν. Βανάκος;
- Μάλιστα.
- Κωνσταντῆς Καρατζίεφ.

Τρέχει καὶ μὲ φιλεῖ. Αἰσθάνομαι ἐαυτὸν μὴ πατώντα ἐπὶ τῆς γῆς. Κατέρχομαι εἰς τὴν πόλιν διὰ πρώτην φορὰν ἐλεύθερος μὲ τὸν ἱατρόν.

20 Αὐγούστου, Κυριακή

Ὅλοι οἱ ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ μετὰ πλημμυρούσης καρδίας ἀπὸ χαρὰν μὲ συγχαίρονται, μὴ κρύπτονες ταυτοχρόνως καὶ πολὺν δικαίως καὶ ποιάν τινα πικρίαν διὰ τὴν παραμονὴν των ὡς αἰχμάλωτοι οὐχὶ δὲ βεβαίως... διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μου ἣν θεωροῦσιν ὑπερβεβαίαν λόγῳ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἱατροῦ. Σήμερον δὲν ἐργάζονται ἀλλὰ μεταβαίνουν εἰς τὸν ποταμὸν Λὸμ ἵνα πλένωσιν! οἱ ἴδιοι τὰ ρούχα των, καὶ μένω μόνον ἐγὼ μετὰ μερικῶν ἀσθενῶν. Ὡς ἐκ τοῦ μακρινοῦ χθεσινοῦ περιπάτου μετὰ τοῦ ἀγαπητοῦ ἀδελφοῦ Καρατζᾶ εἶμαι ἐξαπλωμένος καὶ μὲ καταλαμβάνει γλυκύτατος ὕπνος ὃν ὅμως δὲν ἠδυνήθην νὰ χαρῶ διότι περὶ τὴν 10 ½ μὲ ἐξυπνᾶ ὁ λοχίας ἵνα ἐν συνοδίᾳ στρατιώτου ἀπεσταλμένου μεταβῶ εἰς συνάντησιν τοῦ ἱατροῦ. Μεταβαίνω, τηλεγραφοῦμεν εἰς τὴν κ. Εὐτέρπην καὶ γράφομεν ὁμοῦ εἰς Καβάλλαν:

Ἀγαπητὴ Χαρίκλεια, ἀγαπητότερα τέκνα καὶ σεβαστὴ μητέρα: συννητήθην πλέον μὲ τὸν Κων/τῖνον καὶ θὰ μὲ ἀπελευθερώσουν ὀρισμένως. Δὲν θὰ σᾶς χάσω, οὔτε θὰ μὲ χάσετε: Θα συναντηθῶμεν σὺν Θεῷ καὶ πάλιν καὶ μάλιστα ἴσως γρήγορα ἐν αὐτῇ τῇ Βουλγαρίᾳ. Τρώγομεν ὡς καὶ χθὲς εἰς τὸ ἐστιατόριον «Σόλουν» καὶ ἀναπαυόμεθα ὀλίγον. Περὶ ὥραν 3^{ην} μ.μ. ἀποχωριζόμεθα καὶ ὁ μὲν Κωνσταντῖνος ἀνέρχεται τοῦ αὐστριακ. ἀτμοπλοίου. Κατευθύνεται διὰ Ρουσοῦκιον, ἐγὼ δὲ ἐπανερχομαι εἰς τοὺς θαλάμους.

21/22 Αύγουστου, Δευτέρα και Τρίτη

Έργασία ως πάντοτε. Ὑπὸ τοῦ Ἑλληνοσ λοχίου διατάττομαι νὰ ἐπιστατῶ μόνον χωρὶς νὰ ἐργάζομαι καὶ διέρχομαι οὕτως τὰς δύο ἡμέρας. Περὶ τὴν ἐσπέραν τῆς Τρίτης μεταφερόμεθα εἰς ἐξαισίους; στρατῶνας. Μᾶς προσφέρεται σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ τέιον. Φαίνεται νὰ ἀρχίζῃ διὰ τὸν αἰχμάλωτον ζωὴ νέα καὶ κάπως καλλητέρα.

23/24 Αύγουστου, Τετάρτη και Πέμπτη

Τὰ ἴδια ὡς πάντοτε. Ἀνυπομονῶ διὰ τὰ διαβήματα τοῦ ἱατροῦ καὶ ὅσον παρέρχονται αἱ ἡμέραι ἐπὶ τοσοῦτον ἀδημιονῶ. Ἴδωμεν. Εἰς Καβάλλαν τὶ νὰ συμβαίῃ ἄρα γε; Γνωρίζω πλέον ὅτι ἀλληλογραφοῦν μετὰ τοῦ Κων/τίνου οἱ ἀγαπητοὶ μοι οἰκεῖοι, ἐὰν δὲ καταστῇ δυνατὸν νὰ συναντηθῶμεν ἐνταῦθα, ὅποια τῷ ὄντι εὐχαρίστησις, ὅποια εὐτυχία. Θὰ τὸ ἐπιδιώξω παντὶ σθένει καὶ ἂν καταστῇ δυνατὸν θὰ δυνηθῶ καὶ πάλιν νὰ σφίξω εἰς τὴν ἀγκάλην μου σύζυγον ἀγαπητὴν, τέκνα γλυκύτατα καὶ σεβαστὴν καὶ πολύτιμον γυναῖκα.

25/26 Αύγουστου, Παρασκευή - Σάββατον

Τὰ ἴδια, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸν ἀγαπητὸν Κων/τίνον τὰ ἴδια, δηλαδὴ οὔτε φωνὴ οὔτε ἀκρόαση. Τι κάμει; Ἐνήργησεν ἄρα γε δραστηρίως ἢ ὄχι; Ταύτην τὴν στιγμὴν γνωρίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ εὐρίσκεται εἰς Ρουσοσούκιον ἀλλὰ εἰς Δόβουτζαν. Θὰ ἀναμῆν ἐπὶ δύο ἀκόμη ἡμέρας καὶ μετὰ θὰ τὸν γράψω. Ἀρχίζει νὰ με ἐγκαταλείπῃ ἡ ὑπομονὴ καὶ μετ' αὐτῆς ἡ ἐλπίς ἀπελευθερώσεώς μου. Φιλτάτοι μου τὶ γίνεσθαι; ἐλπισμονήσατε πλέον ὅτι εὐρίσκεται ἐνταῦθα ὁ «μπαμπᾶς», οὔτε μίαν ἐπιστολὴν σας, οὔτε γραμμὴν μίαν νέων σας! Ἡ χαρὰ ἦν ἠσθάνθην ἀπὸ τὴν συνάντησίν μου μὲ τὸν ἱατρόν, αἱ πληροφορίαι αὐτοῦ ὅτι εἶσθαι καλὰ καὶ ἡ προσπάθειά του πρὸς ἀπελευθέρωσίν μου καὶ μεταφορὰ ὑμῶν ἐνταῦθα μοὶ ἔκαμον πρὸς στιγμὴν νὰ λυσομησῶ ὄχι βεβαίως ὑμᾶς ἀλλὰ τὸν πόνον μου καὶ τὴν θλῆψιν τοῦ ἀποχωρισμοῦ σας. Ἀφ' ἧς ὁμως ἤρχισεν ἡ ἀργοπορία τῶν ἐνεργειῶν τοῦ ἱατροῦ, καὶ ἡ ἐπάνοδος τῆς ἀπελπισίας καὶ πάλιν ἐν ὅλῃ τῆς τῆ ἀγριότητι, σᾶς ἐπανεφέρον καὶ πάλιν εἰς τὴν μνήμην μου καὶ οὐδένα σκέπτομαι, δι' οὐδένα ζῶ παρὰ μόνον δι' ὑμᾶς. Ὡς καὶ ἄλλοτε ἐξεφράσθην ὅπως καὶ νῦν ἐν μόνον ἐπιθυμῶ: νὰ συναντηθῶ, φιλεύσπλαχνε Θεὲ μὲ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα μου, νὰ τὰ ἴδω, νὰ τὰ περιπτυχθῶ, νὰ τὰ χορτάσω, καὶ ἂς ἀποθάνω. Δι' ἓναν αἰχμάλωτον, τίποτε τὸ ὀδυνηρότερον αὐτοῦ καὶ οὐδεμία ἀσθένεια φοβερότερα τῆς νοσταλγίας.

27/28 Αύγουστου, Κυριακή-Δευτέρα

Όκτω ἤδη ἡμέραι ἀφ' ἧς ἀπεχωρήσθην τοῦ ἀγαπητοῦ Καρατζᾶ καὶ τίποτε μέχρι τοῦδε. Δὲν ἀπελπίζομαι διότι ἔχω πεποίθησιν εἰς τὸν ἱατρόν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνυπομονησίαν μου δὲν δύναμαι νὰ ἀποκρύψω διότι πολὺ γρηγορώτερα ἔλπιζον τὴν ἀπελευθέρωσίν μου.

Κυριακή: ἐργασία φοβερὰ καὶ ἀπὸ τὰς ἐπιπονωτέρας ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δουνάβεως. Δούναβις! Ὄνομα φοβερὸν διὰ κάθε αἰχμάλωτον: Δούναβις καὶ Κανταρτζιέφ, τὰ ἀπαισιώτερα τῶν μέχρι τοῦδε ὀνομάτων. Εἰς μόνην τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἐργασθῶμεν εἰς τὸν Δούναβιν μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Κανταρτζιέφ, φρίττωμεν, ἀπελπιζώμεθα, φθίνομεν. Ἀπὸ πρωΐας μέχρι ἑσπέρας, βρυχόμενος ὡς πληγωμένος λέων, φέρων ἀνὰ χεῖρας ἀπαίσιον μαστίγιον, ἐπιτίθεται εἰς κάθε ἐργάτην ὅστις ὡς ἐκ τῆς ὑπερκοπώσεώς του θὰ ἐτόλμα νὰ καθίσῃ ἐπὶ 5 λεπτά. Ἔργασθημεν μέχρι μεσημβρίας ὅποτε ἐπανερχόμενοι εἰς τοὺς στρατῶνας γευματίζομεν (κρέας) καὶ κοιμώμεθα.

Δευτέρα: ἡ τακτικὴ μας ἐργασία εἰς τὸ χῶμα. Εἶμαι πάλιν ἀδιάθετος, αἱ συχναὶ δὲ αὐτὰι ἀδιαθεσίαι μου μὲ ἐμβάλλουν εἰς σκέψεις καὶ ὑπονοίας. Σήμερον αἰσθάνομαι φοβερὸν πόνον ἐπὶ τοῦ ἄνω μέρους τῆς σπονδυλικῆς στήλης καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντιστοίχου μέρους τοῦ στήθους. Βῆχω πολὺ ἄσχημα. Τὸ νοσοκομεῖον μας γέμει... ἀραχνῶν. Καὶ κάτι τὸ ὁποῖον δὲν πρέπει νὰ λησμονηθῇ: ἐπισόδειον Σκόρδα – Εὐθυμίου.

29 Αύγουστου, Τρίτη

Καὶ πάλιν εἰς τὴν ἐργασίαν ὡς πάντοτε, καὶ πάλιν τίποτε ἀπὸ τὸν ἀγαπητὸν Καρατζᾶν ὡς καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι. Τὶ πράγματι συμβαίνει δὲν δύναμαι νὰ γνωρίζω. Ὅπωςδὴποτε εἶνε ἀρετὸν νὰ ἐπαυξάνῃ ὅλον ἐν τὴν στενοχωρίαν μου. Τὸ συσσίτιόν μας ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν ἤρχισεν πάλιν νὰ γίνεται σὰν... τῆς μακαρίτισσας. Ἐπέτειος τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς Καβάλλας ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων.

30 Αύγουστου, Τετάρτη

Ἔργασία καὶ πάλιν καὶ ἀσθενῆς ὡς πάντοτε. Χθὲς καὶ σήμερον λόγῳ τῆς ἀσθενείας μου καὶ τῆς ἐλατοματικότητος τοῦ συσσιτίου σχεδὸν νηστικός. Ἀποστέλλω ἕτερον δελτάριον εἰς τὸν Καρατζᾶν. Ἡ παρουσία μου ὅλη ἀνέρχεται εἰς δύο λέβια. Ὅφειλω νὰ ὀλομογήσω ὅτι μόνον ἀπὸ ὕπνον μένωμεν ὅλοι εὐχαριστημένοι. Οἱ στρατῶνες μας εἶνε ἕξοχοι.

31 Αύγουστου, Πέμπτη

Φοβερά ημέρα. Έργασία εις τὸν Δούναβιν καὶ μεταφορὰ σιδηρῶν ράβδων μήκους 5 μ. καὶ βάρους 300 κg ὡς ἔγγιστα με ἐπιστάτην τὸν ἀπαίσιον Κανταρτζιέφ. Κλαύματα, πόνος, κόπος καὶ ἀναμνήσεις τῆς οἰκογενείας: τὸ δὲ φορικωδέστερον; ἀνεμνήσθην τὴν ἐπέτειον τοῦ γάμου μου (31 Αὐγούστου 1907). Μακρὰν τῆς ἀγαπητῆς, τῆς φιλησύχου, τῆς πιστῆς καὶ ἀφωσιωμένης μου συντροφου, μακρὰν ἀθῶων καὶ ἀγαπητῶν τέκνων, τῶν ἴσως τὴν στιγμὴν ταύτην ὄλως ἀμερίμως παιζόντων, μακρὰν πενθερᾶς ἀλλ' ἐχούσης δι' ἐμὲ θέσιν σεβαστῆς καὶ πολυτίμου μητρὸς, ὡς ὁ ἔσχατος τῶν εἰς καταναγκαστικὰ ἔργα κατάδικος ἀσθενῆς καὶ ἤδη καὶ φύσει ἀδυνάτου κράσεως, στενάζω οὐχὶ μόνος (ἔστω τοῦτο ἡ μόνη παρηγοριά) ὑπὸ τὸ βάρος σιδηρῶν ράβδων καὶ τρέμω ὑπὸ τὴν μάστιγα τοῦ ἀπαισίου καὶ ἀποτροπαίου ἐπιστάτου: Ὑψιστε Θεέ, ἐάν πραγματι ὑπάρχῃς, ἐὰν τῷ ὄντι ἦσουν σὺ ὁ πλάσας με ἐρωτῶ σε: Τίνα πλέον εἶνε τὰ ἁμαρτήματά μας, τόσον σοὶ ἐφάνημεν πταίσται, ὥστε τόσον σκληρὰν νὰ μᾶς ἐπιφυλλάτεις τὴν τιμωρίαν; Πρὸς χάριν τῆς πιστῆς μου συζύγου τῆς οὐδέποτε ἀγανακτησάσης ἐναντίον σου, πρὸς χάριν τῶν ἀθῶων τέκνων μου καὶ ὄλων τῶν μικρῶν σου πλασματῶν τῶν μηδεμίαν ἐχόντων γνῶσιν τοῦ συντελεσμένου κακοῦ, φανοῦ ἐλεήμων, πρὸς τὸν κόσμον σου, δεῖξε αὐτῷ τὴν ἄπειρόν σου εὐσπλαχνίαν καὶ λύτρωσε αὐτὸν τῶν ἀναπάντεχων δεινῶν του. (Ἐπέτειος τῆς καταλήψεως τῆς Καβάλλας).

1 Σεπτεμβρ., Παρασκευή

Καὶ πάλιν ἔργασία ὡς πάντοτε. Συσσίτιον ὅμως πτωχότατον ἴδιον εἰς θρεπτικὰς οὐσίας (μπλουγούρ). Βροχὴ μέχρι μεσημβρίας καὶ ἐν τούτοις ἔργασία.

2 Σεπτεμβρίου, Σάββατον

Πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν συνηντήθην μετὰ τοῦ Καρατζᾶ καὶ ἰδοὺ ὅτι μέχρι σήμερον δὲν γίνεται τίποτε. Ἐγκαίρως κάπως ἐχάρημεν ... μου. Τίς εἶδε τὴν μᾶς ἐπιφυλάττει ἢ σιωπὴ τοῦ ἱατροῦ. Συσσίτιον ψάρι καὶ κουραμᾶνα. Νικολαΐδης. Στίς:

3 Σεπτεμβρίου, Κυριακὴ

Ἐργασία μέχρι μεσημβρίας. Τὸ ἀπόγευμα ἀνάπαυσις. Μπάλωμα, καθάρισμα καὶ ξετίναγμα τῶν ρούχων. Ἐν τούτοις ἡ ἀπελπισία μας πάντοτε ἡ ἰδία. Τίποτε ἀκόμη ἀπὸ τὸν ἱατρόν. Ἀηλύδησα πλέ-

ον και ή κατάστασηίς μου είναι ή αυτή ώς και πρό τής συναντήσε-
 ώς μου μετ' αυτού. Άγωνιῶ ἀπό πρωίας μέχρις ἐσπέρας. Οὐδεμία
 ἐπιστολή και ἀπό τούς φιλότατους μου. Δι' αυτούς και μόνον ἔζων,
 δι' αυτούς Ὑψιστε Θεὲ ἐμόχθουν, δι' αυτούς τὸ πᾶν τής πενιχρᾶς
 μου οἰκίας ἐπώλησα, δι' αυτούς και μόνον δι' αυτούς θὰ ὑποφέρω,
 θὰ κρυώνω, θὰ πεινῶ, ἀλλὰ και θὰ προσπαθήσω νὰ ἀνθεξῶ ἔως
 ὅτου δυνηθεῖς ἄπαξ και πάλιν νὰ τούς ἴδω ὑγιείς και ἀσπασθῶ
 αυτούς νὰ ἀποθάνω διότι ὄντως θὰ μοι εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐπιζήσω
 τόσων ταλαιπωριῶν. Θὰ ἐγκαταλείψω μόνην τὴν πιστὴν μου σύ-
 ντροφον ἣν ἐπὶ ὀλίγιστον μόνον χρόνον ἠδυνήθην νὰ καταστήσω
 εὐτυχῆ: Θὰ μείνωσιν μόνα, ὄρφανὰ και ἀπροστάτευτα τὰ τρία
 σπλάχνα μου περὶ ὧν τόσα και τόσα ὄνειρα ἐπλαττον. Δὲν θὰ
 τὰ ἴδω ὡς τούς ἄλλους γονεῖς νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τὸ σχολεῖον,
 δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ τὰ ἴδω ἀνδρούμενα και εἰσερχόμενα εἰς τὴν
 κοινωνίαν ὡς μέλη αὐτῆς ἐκλεκτὰ και ἀνεπτυγμένα. Ἡ δὲ πιστὴ
 μου σύζυγος ἠ ὀμνύουσα εἰς τὸ ὄνομά μου, μόνη, ἀνίκανος νὰ
 τὰ προστατεύσῃ, φθίνουσα καθ' ἐκάστην, δὲν θὰ ἀργήσῃ νὰ μὲ
 συναντήσῃ ἐκεῖ ὅπου ἐκλείπει «πᾶσα ὀδύνη, λύπη, και στεναγ-
 μός». Και τότε εἰς σὲ και μόνον ἐναπόκειται ἀγαπητὲ Καρατζιέφ
 νὰ μὴ λησμονήσεις ὅτι τὰ τρία ὄρφανὰ και ἀπροστάτευτα ἔμψυχα
 ὄντα, Τάκης, Γιάννης και Μαρίκα, δὲν σοι εἶνε ξένα και ὅ,τι
 ἐπιθυμῶν νὰ κάμῃς εἰς τὴν μητέρα αὐτῶν, δὲν ἠδυνήθης, κάμε το
 εἰς αὐτὰ και τρεῖς ἀθῶαι ὑπάρξεις αἰτινες εἶνε τέκνα τής ἀδελφῆς
 σου τής μόνης παραμεληθείσης και παραγνωρισθείσης κόρης τοῦ
 Ἰωάννου Καρατζᾶ.

Σήμερον κλαίωμεν τὸν πρῶτον μεταστάντα ἀδελφόν. Ἡλικίας 27
 ἐτῶν ἀπέθανε βληθεῖς ὑπὸ τύφου κατόπιν ἀνηκουστων ταλαιπωριῶν.

4 Σεπτεμβρίου, Δευτέρα

Δὲν ἔχω τι τὸ ἐξαιρετικὸν νὰ γράψω ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν. Ἡ
 αὐτὴ ὡς πάντοτε. Ἀφ' ἧς ἡμέρας ἤρχισεν ἡ ἐργασία ἐπληρώθησαν
 ἐν ὄλῳ 873 βαγόνια τούτων ἐν ὄλῳ 13095.

Πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ἔχω μόνον τὴν μακρὰν μου εὐρισκομένην
 οἰκογένειάν μου. Τί γίνεται Χαρίκλειά μου; Τί γίνεται καλὴ μου;
 σὲ βλέπω καθημένην εἰς τὸ δωμάτιον τής μητέρας μόνην, στενο-
 χωρημένην, ... ἀπελπιν ἴσως ἀλλὰ μὴ κλαίουσαν εἰς τὴν θεάν τῶν
 δυστυχῶν μου τέκνων και τής ψυχορραγούσης ἴσως μητέρας και
 τοῦτο ἔνδειξις ὑψίστης πρὸς ἐμέ ἀγάπης γνωρίζεις ὅτι δὲν θέλω
 νὰ σὲ βλέπω κλαίουσαν και μὲ μόνην τὴν ιδέαν ὅτι ὁ Βανάκος σου

ἤμποροῦσε νὰ σὲ φαντασθῆ δακρῦουσαν ἀποφεύγεις τὰ κλαύματα. Χρυσὴ ψυχὴ, ἄγγελε, σύντροφέ μου πιστὴ δὲν μὲ ἀπαντᾷς; Θὰ συναντηθῶμεν καὶ πάλιν; Θὰ σφίξωμεν ἀλλήλους ὡς ἄλλοτε καὶ θὰ λησιμονηθῶσι τὰ δεινά μας ἢ ὄχι; Ἐγὼ καλὴ μου Χαρίκλεια τίποτε δὲν δύναμαι νὰ ἀπαντήσω: μὲ ἀποθαρρύνει τὸ παρελθὸν καὶ μὲ φοβίζει τὸ μέλλον. Δὲν τολμῶ ὅμως οὔτε πρὸς στιγμὴν νὰ χάσω τὴν ἐλπίδα: αὐτὴ καὶ μόνη μὲ ἐναπέμεινε. «Ἐλπίδι βόσκουσι τοὺς κοινοὺς τῶν βροτῶν» καὶ ἐλπίζω καὶ πάλιν νὰ συναντηθῶμεν. Τέκνα μου ἀγαπητά, φίλτατά μοι παιδάκια, παίζετε, γελάτε, τρέχετε καὶ κουράζεσθε ἀμέριμνα ὡς ἄλλοτε ἢ κεκοιμηκῶτα πλέον φθίνοντα καὶ ἀντιληφθέντα μὲ τὴν μικρὰν σας ψυχὴν τὸ μέγιστον κακὸν εἶσθε καθισμένα εἰς γωνίαν τινὰ ἔντρομα, κουρνιασμένα ὡς τὰ μικρὰ πουλιά; ἐφάγατε ἢ πινατε ἴσως ἀπὸ ἡμέρας; ἀλλ' ἄς σφίξω τὴν καρδιά μου καὶ ἄς σᾶς ἀποτείνω φοβερὰν τινα ἐρώτησιν. Ζῆτε, ὑπάρχετε ὅλα σας ἐν τῇ ζωῇ, ἢ ταλαιπωρούμενα, λυμιάττοντα καὶ παντοτινὰς ἄλλας στερήσεις ὑφιστάμενα ὑποκύψατε εἰς τὸ μοιραῖον; Καὶ τότε εἰς τὶ πλέον ἢ περαιοτέρω ζωῇ μου; (βαγ. 18)

5 Σεπτεμβρίου, Τρίτη

Στρατιώτης ἀπεσταλμένος τοῦ Καρατζᾶ μὲ φέρει 70 λέβια καὶ μὲ πληροφορεῖ ὅτι ὀφείλω νὰ εἶμαι ἡσυχος, ἴσως νὰ ἐνεργῇ κάτι καὶ ἄς ἀναμένω.

Ἔκοψα τὸν δάκτυλόν μου μὲ πονεῖ καὶ διὰ τοῦτο δὲν δύναμαι καὶ νὰ γράψω καλά. Συσσίτιον κρέας.

(βαγ. 20).

6 Σεπτεμβρίου, Τετάρτη

Ἔργασία καὶ πάλιν. Συμπληροῦνται 2 μῆνες καὶ 4 ἡμέραι ἀφ' ὅτου μὲ ἀφήρπασαν ἀπὸ τὴν οἰκογένειά μου, ἔγραψα πεντάκις μέχρι σήμερον καὶ ἀκόμη οὐδεμίαν ἔχω ἀπάντησιν. Πρὸς Θεοῦ διατί; ἐδῶ πλέον τίποτε δὲν χωρεῖ. Ἐὰν ἔγραφον πάντως, μέχρι τοῦδε θὰ εἶχον μιὰν ἐπιστολὴν των. Γνωρίζουν ποῦ εἶμαι καὶ αἱ ἐπιστολαὶ τῶν αἰχμαλώτων τακτικῶς ἐπιστέλλονται. Εἶνε λοιπὸν τότε τὸ ὀλιγότερον ἀσθενεῖς. Καὶ τότε ἀλλοίμονον: ἀσθενεῖ τις ἐξ αὐτῶν; καὶ ἀπὸ τὶ ἄραγε; Δι' ἐμὲ τὸν γνωρίζοντα καλῶς τὴν κατάστασιν τῆς οἰκογενείας μου, ὑλικὴν τε καὶ ἠθικὴν δὲν εἶνε δύσκολον νὰ ἀποφανθῶ τὸ εἶδος τῆς ἀσθενείας. Καὶ εἰς μιὰν τοιαύτην περιπτώσιν ποῖον πρῶτον καὶ ποῖον ἔσχατον τῶν φιλτάτων μου νὰ

κλαύσω; Τὴν ἄγγελον σύντροφόν μου, τὰ παιδάκια μου τὰ ἀθῶα τὰ τόσον ἀσπλάχνως βασανιζόμενα ὑπὸ τοῦ σημερινοῦ συστήματος, ἢ τὴν σεβαστὴν μητέρα, τὴν μόνην παρήγορον κατὰ τὰς ἀνάγκας ταύτας περιστάσεις; Ἀγαπητοί μου: εἶμαι μακρὰν σας αἰχμάλωτος, χωρὶς χρῆμα καὶ τελικῶς ἐπομένως ἀνίκανος νὰ σᾶς βοηθήσω. Ἐὰν τὴν στιγμὴν ταύτην εὐρίσκεισθε εἶτι εἰς τὴν ζωὴν, νοερώς καὶ περιπαθέστατα σᾶς στέλλω μὴν παράκλησιν: Ἔχετε θάρρος ὅσον αἱ δυνάμεις σας σᾶς τὸ ἐπιτρέπουν, προσπαθήσατε ἔὰν σᾶς εἶνε εὐκόλον νὰ ζήσετε, νὰ δυνηθῶ ἔστω καὶ ἄπαξ, νὰ σᾶς συναντήσω καὶ ἔπειτα «ἀποθανέτω ἡ ψυχὴ μου μεθ' ὑμῶν».
(Βαγόνια 22)

7 Σεπτεμβρίου, Πέμπτη

8/9/10 » Παρασκευὴ – Σαβ. – Κυριακὴ

Μόλις ἐπέστρεψα τὴν Τετάρτην ἐσπέρας εἰς τὸν στρατῶνα, μανθάνω παρ' αἰχμαλώτων ὅτι ἐλευθερώνομαι. Ἴδου δὲ τὸ ἱστορικὸν τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἣτις ἀπὸ τετραήμερου μὲ κρατεῖ εἰς μεγάλην ἀπόγνωσιν.

8 π.μ. Πέμπτη – περὶ 8½ μεταβαίνω ἐν συνοδίᾳ εἰς τὸν φρούραρχόν μας νὰ ἐρωτήσω τὰ συμβαίνοντα μὲ ἀπαντᾶ ὅτι ἔφθασεν εἰς τὰ γραφεῖα αἴτησις τοῦ ἱατροῦ Καρατζιέφ διὸ καὶ ἀποφάσισε τὴν ἀπελευθέρωσίν μου καὶ τὴν μεταφορὰν μου εἰς Δοβέρτου (;). Ἀπέρχομαι ἀρκετὰ ἀπορρημένος λόγῳ τῆς μεγάλης διαφορᾶς μεταξὺ τῶν πρώτων πληροφοριῶν καὶ τῶν τοῦ φρούραρχου. ... περὶ τὴν μεσημβρίαν τὸν πρῶτον πληροφορήσαντά με ὑπάλληλον Δημήτριον καὶ τὸν φρούραρχον ἵνα πληροφορηθῶ τὶ πράγματι συμβαίνει. Μὲ φέρει εἰς ἀπάντησιν τὰ ἑξῆς:

Διεβιβάσθη εἰς τὰ γραφεῖα τοῦ *Commandatur*...

ΤΕΤΡΑΔΙΟ 2°

Ἀθανάσιος Παπαλούδης Ἴατρος

Δράμα

Palace Hotel Sofia

Βλάσης Κασαντᾶς (;)

Χρήστος Γρηγορ. (ὕπλ. Ἐνταῦθα)

(Ἀκολουθεῖ κείμενο στή γαλλικὴ γλῶσσα, δυσανάγνωστο. Σ. Μ.).

...ἔγγραφον τοῦ Ἵπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν διὰ τοῦ οὐοίου
ζητῆται ὁ λόγος τῆς ἐνταῦθα μεταφορᾶς μου καὶ τὸ ποιὸν τοῦ αἰχμα-
λώτου Α. Βανάκου. Μανθάνω ἐπίσης ὅτι εἰς τὸ ἔγγραφον τοῦτο ὁ
C. ἀπήντησεν ὑπὸ πολλὸν καλὸν πνεῦμα καὶ ὅτι ἐντὸς 2-3 ἡμερῶν θὰ
ἦρχετο ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἵπουργοῦ καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις μου.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας καλῶ τὸν ἐν λόγῳ Δημητρὸν καὶ δίδω αὐτῷ φι-
λοδώρημα τι «διὰ τὸ χαῖρλίδικον». Εἰς τὴν θέαν τοῦ 10δράχμου ὁ
Δημητρὸς σπεύδει νὰ μὲ πληροφορήσῃ ὅτι ἡ ἀπάντησις θὰ ἦρχετο
ἴσως αὔριον, μὲ ἐπιπροσθέτει «νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθειαν; Θὰ
πηγαίνεις νὰ πάρῃς τὰ παιδιὰ σου». Δὲν ἐχώρει πλέον οὐδεμία
ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἄδεια τοῦ Ἵπουργείου εὐρῦσκετο ἐνταῦθα ἀλλ'
ὅτι διὰ νὰ τὴν ἔχω, ἔπρεπε νὰ τὴν ἀγοράσω.

Παρασκευὴ καὶ Σάββατον 8/9 Σεπτεμβρίου

Μένω εἰς τοὺς στρατώνας ἄνευ ἐργασίας. Περὶ τὴν 10^{ην} π.μ.
τοῦ Σαβάτου μεταβαίνω εἰς τὸν τόπον τῆς τακτικῆς μου ἐργασίας
ἵνα παρακαλέσω τὸν φίλον Νικολαΐδην νὰ μὲ γράψῃ δελτάριον
τι πρὸς τὸν Καρατζίεφ. Πόσον ὅμως μετεννόησα ἀποδεικνύεται
ἐκ τοῦ ἐξῆς ἀλησιμονήτου δι' ἐμὲ καὶ δι' ὄλους τοὺς παρόντας
αἰχμαλώτους, ἐπεισοδίου. Λοχίας τις νέος ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐργασίας
ἅμα τῇ ἀφήξει μου, ἐρωτᾷ τὸν Νικολαΐδην τίς εἶμαι. Λαβὼν ὡς
ἀπάντησιν ὅτι εὐρίσκομαι μὲ ἄδειαν λόγῳ τῆς αἰτήσεως τοῦ Κα-
ρατζίεφ ἀφρίζει κυριολεκτικῶς, ἀνάφτει, βρυχᾶται καὶ λέγει ὅτι
οὔτε στρατηγοῦ ἀκόμη ἄδειαν ἐὰν ἦχον δὲν θὰ τὴν ἀνεγνώριζεν.
Εἶσαι αἰχμάλωτος μοῦ λέγει καὶ ὀφείλεις νὰ ἐργάζεσαι. Ἄφης τὸ
παλτὸ σου καὶ ἐμπρὸς εἰς τὴν ἐργασίαν. Οὐδεμία διαμαρτυρία ἐκ
μέρους μου ἴσχυσεν, καὶ ἄφησα τὸ παλτὸ μου, ἠργάσθην ἐπὶ δύο
ῶρας ὅσον ποτὲ ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐργασίας.

Ἐπάνω στοῦ κεφάλι μου, μέ μαστίγιον ἀνά χεῖρας, ἐνώπιον ὄλων τῶν αἰχμαλώτων οὓς παρημέλη διὰ νὰ ἐπιτηρεῖ ἐμέ, ἐφώναζεν ἔβριζε καὶ ἠπήλει τὸν Νικολαΐδην ὅτι θὰ ἐξέσπα εἰς αὐτὸν ἐὰν δὲν ἠργαζόμην. Τόσον ἐκουράσθην, ὥστε ὅταν τὸ μεσημέρι ἔπαυσεν ἡ ἐργασία ἔπεσα ἀναίσθητος εἰς τὸν στρατῶνα, ἐνῶ ἀφ' ἑτέρου τὰ χεῖρια μου εἶχον ἀνοίξει φοβερά.

Κυριακή, 10 Σεπτεμβ.

Ἀποφασίζω νὰ εἰδοποιήσω τὸν Κωνσταντῖνον εἰς ὃν τηλεγραφῶ τὰ ἐξῆς: Ἀποστείλλατέ μοι παρακαλῶ 200 λέβια ὅσον τὸ δυνατὸν γρηγορώτερα.

Δευτέρα, 11 Σεπτεμβρ.

Ἀναμένω ἀνυπομόνως ἀπάντησιν.

Ἐὰν ἐγνώριζες ἀγαπητή μου οἰκογένεια ποῖαν ἀγωνίαν ὑφίσταμαι τὰς ἡμέρας ταύτας! ὁ φόβος ἀφ' ἑνὸς τῆς ἐργασίας, ἡ ἀργοπορία ἀφ' ἑτέρου τῆς ἀδείας με ἔλοιωσαν. Ἄλλ' ἔστω: θὰ ὑπομένω διότι ἄλλωστε τὶ περισσότερον δύναμαι νὰ κάμω; Ἐλπίζω πλέον στερρῶς νὰ σὲ ἐπανάιδω τὴν φορὰν ταύτην.

Σήμερον καθαρὰ πλέον με ἀνακοινοῦν ὅτι ἡ ἀδεια εὐρίσκεται ἐνταῦθα ἀλλ' ὅτι ὀφείλω νὰ δώσω κάτι διὰ νὰ τὴν λάβω.

12 Σεπτεμβρίου, Τρίτη

Νέα πάλιν ἀγωνία, πρωϊνή. Ποῦ καὶ πῶς νὰ κρυβῶ νὰ μὴ με στείλουν εἰς τὴν ἐργασίαν. Μέχρι τῆς στιγμῆς καθ' ἣν ἀναχωροῦν ὅλοι πλέον διὰ τὴν ἐργασίαν ἡ καρδιά μου στάζει αἷμα μὴ πρὸς στιγμὴν φωνάξουν ἢ ζητήσουν καὶ ἐμέ. Θεέ μου ἀγωνία, Θεέ μου μαρτύριον. Ἀλλὰ τὶ ἀργεῖς Καρατζίεφ; Πρόλαβε πρὸς Θεοῦ, εἶμαι ἀσθενὴς ἀφ' ἑνός, χειρότερα δὲ ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως. Ὑποθέτω τὶ θέλεις νὰ κάμης, ἀλλὰ σκέπτεσαι καὶ τὴν περεταίρω θέσιν μου. Λησμονεῖς ὅτι ἐδῶ μέσα ἔχωμεν «ἐξ ἰδίων τὰ βέλη»; Ἄγνοεῖς ὅτι ἐνῶ ἐκ μέρους τῶν Βουλγάρων ἔχωμεν τὴν καλλίστην συμπεριφορὰν, ἔχωμεν τὴν χειρόστην τοιαύτην ἐκ μέρους τῶν ἡμετέρων; Σπεῦσε πρὸς Θεοῦ.

13/14 Σεπτεμβρ. Τετάρτη-Πέμπτη

Ἐργασία εἰς τὸν Δούναβιν. Τὴν Τετάρτην κάρβουνα, τὴν Πέμπτην χῶμα, πέτρας κολοσιαίας καὶ σίδηρα. Οὐδεμίαν ἀπάντησιν εἰς τὸ τηλεγράφημά μου. Μὲ ἐλησμόνησεν ὁ Καρατζίεφ καὶ ἀλλοίμονόν μου. Ἰδοὺ ἄλλωστε ἀπόδειξις τῶν ὑπονοιῶν μου: ἡ φοβερὰ

ἐργασία εἰς τὴν ὁποίαν ὑποβάλλομαι ἴσως ἐπίτηδες, ἐνῶ ἄλλωτε δὲν εἰργαζόμην οὕτω.

15/16 Σεπτεμ. Παρασκευή - Σάββατον

Ἡ αὐτὴ ἐργασία ὡς προηγουμένως.

Γυναικοῦλα μου καὶ παιδάκια μου. Εἶνε τόση ἡ ἀπόγνωσίς μου λόγῳ τῶν ἀλληλοσυγκρουομένων πληροφοριῶν τὰς ὁποίας μοὶ ἔδωσαν ἀπὸ τὸ Φρουραρχεῖον διὰ τὴν ἀπελευθέρωσίν μου ὥστε ἐν μόνον δύναμαι νὰ εἶπω, ὑψίστε οὐρανέ: μὴ περιμένετε ἀπὸ κανένα: ἔχετε μόνον τὸν μπαμπᾶ σας καὶ κανένα ἄλλον, καὶ αὐτὸν ἀκόμη μακρὰν σας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἴσως τὴν στιγμὴν αὐτὴν νὰ πεινᾶτε καὶ νὰ γυμνητεύετε εὐχρηθῆτε ὅλοι σας, καὶ πρὸ παντὸς σεῖς τὰ μικρὰ μου ἀγγελουδία νὰ ἐπιστρέψω ὑγίης γιὰ νὰ σᾶς εὕρω ἐπίσης τοιοῦτους, καὶ ὅπως μέχρι τοῦδε ἐξήσατε καλὰ μὲ μόνον στήριγμά σας ἐμέ, οὕτω καὶ ἀπὸ τότε καὶ εἰς τὸ ἐξῆς ἐγὼ θὰ εἶμαι ἐκεῖνος ἀπὸ τὸν ὁποῖον θὰ ἔχετε ὅ,τι εἶχατε καὶ ὅ,τι ἴσως τὴν στιγμὴν ταύτην σᾶς λείπει. Δὲν περιμένομεν ἀπὸ κανένα σωτηρίαν τινα. Ὑποφέρετε, τὸ γνωρίζω ἔχετε ὅμως τὴν παρηγορίαν ὅτι δὲν εἶσθαι σεῖς μόνον καὶ ὅτι αὐτὸς οὗτος ὁ μπαμπᾶς σας εἶνε πολὺ χειρότερα ἀπὸ σᾶς. Χωρὶς χρήματα, ἀπλητος καὶ ἐπομένως βρωμερὸς ὡς ὁ ἔσχατος τῶν τὰ πάντα στερουμένων ἔχων ὅψιν προκαλοῦσαν τὸν ἀποτροπιασμόν. (ἐν ὄλω βαγόνια χῶμα 1232).

17 Σεπτεμβρίου, Κυριακὴ

Ἄργια.

18 Σεπτεμβρίου, Δευτέρα

Ἔργασία ὡς πάντοτε. Περὶ τὴν 7 ½ τῆς πρωΐας συναντῶμαι μετὰ τοῦ ἐκ Δοβουτοᾶς ἀφιχθέντος λοχαγοῦ κ. Δημητρώφ, ὅστις μὲ ὁμιλεῖ περὶ Καρατζίεφ εἰς ὃν μέσον τοῦ κ. λοχαγοῦ ἀποστέλλω δελτάριον. Εἰς τὸν κ. Δημητρώφ διηγούμαι τὰ τῆς πλαστῆς ἀπελευθερώσεώς μου καὶ μὲ συννιστᾶ νὰ μείνω ἤσυχος καθότι ὁ ἱατρὸς ἐνεργεῖ. Ἰδωμεν. (22 βαγόνια).

19/20 Σεπτεμ. (Τρίτη -Τετάρτη)

Ἔργασία φοβερά! Ἐπιστρέφω καθημερινῶς εἰς τὸν στρατῶνα κατὰκοπος. Μοῦ ἔρχονται ὅλην τὴν ὥραν εἰς τὰ μάτια μου ἡ σύζυγός μου καὶ τὰ τέκνα μου. Ὅχι ὅμως καὶ εἰς τὸν ὕπνον μου νὰ μὲ γλυκάνουν τουλάχιστον τὴν νύκτα. Γυναίκα μου, παιδάκια μου: τὰ μάτια μου ἐστέρευσαν πλέον, μὴ σᾶς κακοφαίνεται ἂν σᾶς λέγω

ὄτι ἀπό τινος ὅταν σᾶς ἐνθυμοῦμαι, (καὶ διέρχεται ἄραγε στιγμή νὰ μὴ σᾶς θυμηθῶ;) εἶμαι τελείως ἀπαθής. Ἡ ἀποθάρρυνσις καὶ ἀπογοήτευσίς μὲ ἔφεραν εἰς τελείαν ἀπελπισίαν καὶ ἔστειλε τὸ πᾶν εἰς τὴν λήθην. Δὲν δακρῦζω πλέον διότι καὶ δὲν αἰσθάνομαι.

19/20 Σεπτεμβρ. Τρίτη - Τετάρτη

Ἔργασία. Συσσίτιον Τρίτης κρέας. Τετάρτης φασόλια. Καταγραφή ἀνικάνων καὶ διάδοσις περὶ ἀποστολῆς αὐτῶν εἰς τὰς ἐστίας των. Ἐν ὄλῳ βαγόνια 1.302 ἐν ὄλῳ τόννους 19.530. Τίποτε ἀκόμη περὶ ἀπολύσεώς μου, καὶ οὐδὲν νέον ἐκ μέρους τοῦ κ. Δημητρώφ.

21 Σεπτ. Πέμπτη

Βαγόνια 1.312 τόνους 19.680. Συσσίτιον κρέας. Καὶ πάλιν τίποτε ἀπὸ τὸν Καρατζίεφ.

22 Σεπτ. Παρασκευή

Βαγόνια 31, τόννοι 20.145. Συσσίτιον μπλιουγοῦρι.

23 Σεπτεμβρίου, Σάββατον

Βαγόνια 21. Φρόκη καὶ τελεία ἀπόγνωσις. Ψυχὸς ἤδη δρομὴν ἤρχισε νὰ μᾶς περιβάλλει. Ὁ δὲ Καρατζίεφ φαίνεται τελείως νὰ μὲ ἐλησιμόνησε. Ἐξ ἄλλου ἀπαίσινα νέα ἐκ Καβάλλας μὲ ἐμποιοῦν τρομόν. Δυστυχῆ μου γυναικοῦλα καὶ δυστυχέστερα τέκνα μου. Ἡ τελευταία ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἐβλέπατε τὸν σύζυγον καὶ τὸν μπαμπᾶ σας ἐπέπρωτο νὰ εἶνε ἡ 2^α Ἰουλίου 1917.

Τετέλεσται! Δὲν θὰ μὲ ἐπανιδεῖτε πλέον καὶ δὲν θὰ σᾶς ἐπανίδω. Σᾶς βλέπω ἀπὸ τοῦδε συσπυρομένα πλησίον τῆς μητρὸς σας καὶ ἀτενίζοντα αὐτὴν ἰκετευτικῶς καὶ περιλύπως ἀλλὰ ταυτοχρόνως καὶ ἀπελπιστικῶς πλέον. Ἡ θέα καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς δυστυχοῦς Χαρικλείας μοὶ ἔρχεται ἀπαισίως νὰ ἀναπαραστήσῃ εἰς τὴν μνήμην μου τὸ μοιραῖον σας τέλος. Τρομερὰ εἰκὼν ἥτις τόσον συχνότερα μὲ παρουσιάζεται ὅσον περισσότερο τὴν ἀποκροῦω. Δὲν λησιμονῶ τὴν τελευταίαν σου παραγγελιὰν Χαρίκλειά μου, τὸ νὰ «μὴ στενοχωροῦμαι, νὰ ἔχω φαρδιὰ καρδιὰ καὶ ὅτι ὅλα θὰ περάσουν», καὶ τὴν ὑπόσχεσίν μου νὰ ἐκτελέσω αὐτήν. Ἀλλὰ μήπως ἐλησιμόνησες πρὸς ποῖον ἀποτείνεσαι; ἐὰν δυνηθῇ ποτὲ ἄνθρωπος νὰ ζήσῃ χωρὶς νὰ φάγῃ θὰ δυνηθῶ κι' ἐγὼ νὰ ἀποκηρύξω τὸν παλαιὸν ἄνθρωπον καὶ νὰ ἐνδυθῶ νέον τοιοῦτον.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς σήμερον ἦλθεν εἰς τὸν τόπον τῆς ἐργασίας ὁ διάβολος Ἡλίας, ὅστις, ἀφοῦ πρῶτον ἐχώρισεν ἄνδρας τινὰς νὰ τοῦ

μάσσουν «κουμπάκες» ἀραβοσίτου ἀπὸ ξένον ἀγρότη παύει ὅλους μας ἀπὸ τὴν τακτικὴν μας ἐργασίαν καὶ μᾶς ἐπιβάλλει νὰ τοῦ καθαρήσωμεν τὸν ἀραβόσιτον ἐκ τοῦ ὁποίου πληρώσας σακκίον ὡς ἔγγιστα 20.000 ἔστειλεν εἰς τὴν οἰκίαν του πάλιν μὲ ἐργάτην ἰδικόν μας. Συσσίτιον φασόλια.

24 Σεπτεμβρίου, Κυριακή

Καίτοι κατὰ τὰς ἄλλας Κυριακὰς οἱ ἐργαζόμενοι εἰς τὸ χῶμα ἤρουν, ὅπως ἀπροόπτως σήμερον ἐργαζόμεθα, ἀλλὰ πραγματικῶς πολὺ ὀλίγον. Πληροφοροῦμεθα ἀπὸ πηγὴν ἣν θέλομεν νὰ θεωροῦμεν ἀσφαλῆ ὅτι ὄντως οἱ ἀνίκανοι καὶ σὺν αὐτοῖς οἱ ἄνω τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν θὰ ἀποσταλλῶσιν εἰς τὰς ἐστίας των καὶ ὅτι οἱ ἐναπομένοντες καὶ ἐργαζόμενοι θὰ πληρώνωνται. Συσσίτιον κρεὰς. Τὸ ἀπόγευμα ἀργία.

25 Σεπτεμβρ. Δευτέρα

Ἔργασία. Καίτοι ἡ ὑγεία μου ἐβελτιώθη πραγματικῶς κατὰ πολὺ, πάσχω ἐν τούτοις ὑπὲρ τὸ δέον ἠθικῶς. Τὰ ρούχα μου, ὅλα γενικῶς, ἰδίως δὲ τὰ ἀσπρόρουχά μου εἶνε εἰς ἀθλίαν κατάστασιν. Ἄπλυτα, σχισμένα εἰς πολλὰ μέρη, δὲν γνωρίζω τί θὰ γίνουν. Καὶ τὸ ψῆχος ὅλον ἐν αὐξάνει. Καθ' ἃ πληροφοροῦμαι ὁ κος Δημητρώφ ἀνεχώρησεν εἰς Σόφιαν, ἐπομένως κι' ἀπὸ αὐτὸν τίποτε δὲν περιμένω. Ἰδωμεν τέλος πάντων, φαίνεται ὅτι τὸ πᾶν εἶνε ἐναντίον μας ἢ τοῦλάχιστον δὲν ἔχωμεν κανένα μεθ' ἡμῶν, ἀγαπητοί μοι οἰκεῖοι. Ἐκεῖ ὅπου ἔπλαττον τὰ ὠραιότερα ὄνειρα, ἐνῶ ἔχαιρον χαρὰν μεγάλην διὰ τὴν προσεχῆ μου ἀπελευθέρωσιν καὶ τὴν ἐκ νέου συνάντησιν μετὰ τῶν οἰκεῖων μου, ὧ φρίκη, τὰ πάντα ψεύδη, πάντα ὄνειρα, τὸ πᾶν πομφόλλυξ.

26 Σεπτεμβρίου, Τρίτη

Ἔργασία. Βροχὴ κατὰ τὴν νύκτα: Περὶ τὸ μεσονύκτιον ἐξῆλθον τοῦ στρατῶνος πρὸς ἐκτέλεσιν φυσικῆς ἀνάγκης καὶ ἐπιστρέφω μὲ τοὺς πόδας μου βρεγμένους ὡς ἐὰν δὲν ἔφερον ὑποδήματα. Ἄχρηστα ἤδη τελείως τὰ κίτρινα παπούτσια μου. Τὸ πρῶν ψῆχος δρυμὺν καὶ ἐν τούτοις μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐργασίαν. Φορῶ τὰ μαῦρα καὶ γερότερα. Εἶναι ἤδη ἡ πρώτη ἡμέρα καθ' ἣν ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως εὐρίσκομαι εἰς τὴν θέσιν τῆς πλειονότητος τῶν αἰχμαλώτων. Τελείως δηλαδὴ ἀδέκαρος. Τοῦτο δὲν μὲ στενοχωρεῖ, τὸ ὁμολογῶ καὶ τὸ διακηρύνω ὀρκιζόμενος εἰς ὅ,τι ἔχω ἰερώτερον. Μὲ στενοχωρεῖ

ή κατάστασις τῆς οἰκογενείας μου. Μανθάνω ὅτι εἰς Δράμιαν ἢ κουραμιάνα στοιχίζει 8-10 λέβια. Πόσον πρέπει τότε νὰ πωληται εἰς Καβάλλαν; Καὶ πῶς εἶνε ποτὲ δυνατὸν νὰ ζήσουν οἱ φίλτατοί μου ἐν ὄσῳ γνωρίζω καλῶς ὅτι δὲν ἔχουν τίποτε; Ἐὰν ποτὲ θὰ συναντηθῶμεν ὅλοι σῶοι, θὰ εἶνε ὄντως θαῦμα πρωτάκουστον. Χθὲς καὶ σήμερον τὸ ὄλον βαγόνια 30. Συσσίτιον κρέας.

27 Σεπτεμβρίου, Τετάρτη

Ἔργασια. Ἴσος πλεόν καθ' ὅλα πρὸς τοὺς λοιποὺς αἰχμαλώτους, χωρὶς χρήματα, χωρὶς καπνὸν οὐχὶ δὲ σπανίως καὶ χωρὶς ψωμί, στεροῦμαι τῶρα καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς στοιχειώδους αἰσθήσεως τοῦ πόνου πρὸς τοὺς οἰκείους μου.

Ἐν ἐμοὶ ὑπάρχει πλέον τὸ ζῶον Βανάκος καὶ οὐχὶ ὁ ἄνθρωπος. Ζῶ χωρὶς νὰ αἰσθάνομαι, χωρὶς νὰ ἐννοῶ ὅτι εἶμαι συνδεδεμένος μετὰ συζύγου καὶ τέκνων. Αὐτὴ ταύτη ἢ τελευταία ὁμολογία μου θὰ ἤρκει εἰς πολλοὺς νὰ ἀποδείξῃ τὸ ἐναντίον. ἀπαντῶντας, ἐπαναλαμβάνω μηχανικῶς τὰς λέξεις χωρὶς κἂν νὰ φαντασθῶ ὅτι ὀφείλει ὁ ἔχων συγγενεῖς μακρὰν νὰ τοὺς ἐνθυμῆται καὶ νὰ τοὺς ποθεῖ. Τρώγω τὸ πρῶν ἐὰν ἔχω, μεταβαίνω εἰς τὴν ἐργασίαν τελειῶς εὐχαρις, καπνίζω ἐὰν τις μὲ δώσῃ σιγάρον, δὲν τὸ ἐπιθυμῶ ἐὰν δὲν τὸ ἔχω, ἐπιστρέφω πρὸς τὸ ἐσπέρας ὡς ἄλλον ζῶον εἰς τὸν στρατῶνα, τρώγω ἂν ἔχω ψωμί, ἢ κατεβάζω μόνον τὸ συσσίτιον καὶ ἀμέσως κατακλίνομαι ἵνα ἐν τῷ ὕπνῳ μόνον εὖρω παρηγορίαν, λήθην καὶ ἀνακούφισιν.

28 Σεπτεμβρίου, Πέμπτη

Ἔργασια εἰς τὸν Δούναβιν λόγῳ ἐλλείψεως βαγониῶν πρὸς μεταφορὰν τοῦ χόματος. Μετακίνησις ὀγκολίθων πρὸς τὴν προκυμαίαν τοῦ Δουνάβεως. Ὀλίγη πραγματικῶς ἐργασία μέχρι μεσημβρίας. Μελαγχολία μεγίστη ὅπως πάντοτε οὕτως μεταβαίνω εἰς Δούναβιν. Ἀπεφάσισα νὰ μὴ στενοχωροῦμαι πλέον νὰ ἐκπληρώσω οὕτω τὴν παραγγελίαν τῆς ἀγαπητῆς μου συζύγου.

Ἦδυνήθην νὰ πράξω τοῦτο ἐπὶ δύο μόνον ἡμέρας. Πῶς ὅμως νὰ ἐξακολουθήσω σκεπτόμενος οὕτω; Ψεῖς ἀκόμη εἶδον κατ' ὄναρ τὴν Μαρίκαν μου καὶ τὸν Γιάννην μου. Λυσιμόνησε τώρα ἂν δύνασαι τὰ ἀγγελούδια αὐτὰ καὶ ζῆσε βίον ἀμέριμον καὶ «ἔχε φαρδιά καρδιά». Λυσιμόνησε ὅτι εὕρισκεσαι μακρὰν φιλιτάτων λατρευόντων σε καὶ ἔκβαλλε αὐτοὺς τῆς μνήμης σου.

Ὡς φάρμακον θεῖον, ὡς θεόπεμπτον δῶρον δέχομαι ταύτην τὴν στιγμὴν χρηματικόν τι ποσόν (200 λέβ) ὑπὸ τοῦ Καρατζιέφ ἀσπασμοῦς οὐχὶ ὀλίγους καὶ διαβεβαιώσεις περὶ προσεχοῦς

ἀπελευθερώσεώς μου. Ἔστω: Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει τί μέλλει γενέσθαι περὶ τῶν φιλάτων μου; Ἐλπίζω πολλὰ ἀπὸ τὸν ἱατρὸν καὶ ἀναμένω. Συσσίτιον μπλιουγοῦρι.

29 Σεπτεμβρίου, Παρασκευή

Ραγδαία βροχή καὶ ἐν τούτοις ἐργασία εἰς τὸν Δούναβιν. Μεταφορὰ καὶ πάλιν λίθων καὶ χώματος. Βρέχει ἀκαταπαύστως ἀπὸ πρωΐας ἔτι. Βρεχόμεθα ὀλόκληροι ἐν τούτοις ὁ ἀπαίσιος λοχίας δὲν ἐννοεῖ νὰ μᾶς σχολάσῃ, πράττει δὲ τοῦτο μόνον ὅταν ἀντελήφθῃ ὅτι παρ' ὅλην τὴν ὀμβρέλλαν του δὲν δύναται καὶ αὐτὸς νὰ μείνῃ εἰς τὴν βροχήν. Συσσίτιον μπλιουγοῦρι. Ἐπιστρέφω εἰς τὸν στρατῶνα καταμουσκεμένος, πόδια καὶ κάλτσες καὶ παντελόνι στάζουν κυριολεκτικῶς. Χαρίκλεια! ἀγαπητῆ μοι σύντροφε! ἄγγελε καὶ προστάτα μου εἰς ὄλας μου τὰς δυστυχεῖς στιγμαῖς, ποῦ εἶσαι; ποῦ εὐρίσκεσαι; Ἀλλάσω (δηλαδὴ ἄλλαξε ἡπάπια καὶ ἔβαλε τὰ σάπια) ὅπως ὅποτε ἵνα μὴ ἔχω βρεγμένα ροῦχα ἐπάνω μου καὶ κατακλίνομαι. Ἄχ! ἕως πότε ἡ κατάστασις αὐτῆ; ἕως πότε ἡ τυραννία αὐτῆ καὶ ἡ νοσταλγία τῶν οἰκειῶν μου;

30 Σεπτεμβρίου, Σάββατον

Ἔργασία εἰς τὸ χῶμα. Αἰφνιδίως ὅμως ὁ ἀπαίσιος Ἥλιος ἔρχεται μᾶς παραλαμβάνει καὶ ὡς ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελέσωμεν τίς οἶδε ποίαν σπουδαίαν ἐργασίαν, μᾶς μεταφέρει σχεδὸν τρέχοντες εἰς τὸν Δούναβιν ἵνα ἐπαναλάβωμεν τὴν χθεσινήν μας ἐργασίαν προσθέτων ὅτι ὑπάρχουν τάφοι ἐξ ὅλων τῶν αἰχμαλώτων καὶ ὅτι μόνον ἑλληνικοὶ τοιοῦτοι λείπουν: προφανῶς δι' ἡμᾶς δὲν ἀπέβλεπεν παρὰ εἰς τὴν ἐξόντωσίν μας καὶ ἐπομένως καὶ εἰς τὴν δημιουργίαν καὶ ἑλλ. τάφων. Συσσίτιον ψάρια βρωμερά. Μεταμεσημβριανὴ ἡ αὐτῆ ἐργασία καὶ ἐσπερινόν συσσίτιον φασόλια.

1^η Ὀκτωβρίου, Κυριακῆ

Ἔργασία εἰς τὸ χῶμα μέχρις ἐσπέρας. Συσσίτιον: Τυρὸς ἄσπρος καὶ τὸ ἐσπέρας κρέας: Ἐν ὄλῳ 1.383 τόνοι 20.745.

2^η Ὀκτωβρίου, Δευτέρα

Ἔργασία εἰς τὸ χῶμα. Γενέθλια τοῦ ὠραιωτέρου ἀπὸ τὰ ἀγγελούδια μου τοῦ Γιάννη. Γιάννη μου, παραπονεμένε μου Γιάννη, καλὸ μου παιδάκι, σάν σήμερα πρὸ 5 ἐτῶν ἔβλεπες τὸ πρῶτον τὸ φῶς.

Ἐγεννήθης ἴσως ὄχι εἰς καλὴν ἐποχὴν ἀλλ' ἐπεκολούθησε καλὴ ἀργότερον. Σήμερον ζῆς (ἄν ζῆς) εἰς τὴν χειρόστην ἐποχὴν. Ἄφ' ἐνὸς μαῦρο καὶ ἀπαίσιον τὸ περιβάλλον σου, ἀφ' ἑτέρου μακρὰν σου ὁ μπαμπᾶς. Ὡς ὅλα τὰ ἀγγελουδία τῆς ἡλικίας σου εἶχες καὶ σὺ ὅλας τὰς ἐλπίδας σου εἰς τὸν μπαμπᾶ. Τώρα εἶνε μακρὰν σου. Εὐχου καλὸ μου παιδάκι, ἀγαπημένε μου Γιάννη μὲ τὴν παιδικὴν σου ψυχὴν νὰ εἴμεθα ὅλοι καλὰ καὶ νὰ σᾶς εὖρω μιὰ μέρα ὅλους. Μὴ λυσομνήσης ὅμως νὰ συγχωρήσης τὸν μπαμπᾶ, ποῦ πραγματικῶς, περισσότερον ἀπὸ ὅλους, ἐμάλωνε ἐσένα. Ἀγάπα τὴν μάμια ποῦ τόσον σὲ λατρεύει καὶ τὰ ἄλλα σου τὰ ἀδελφάκια (βαγόνια 21).

3 Ὀκτωβρίου, Τρίτη

Ἔργασία. Βαγόνια 22. Μεταμεσημβρίας εἰς ἀπολύμανσιν καὶ λουτρόν. Χάνω ἐν τῇ ἀνεμοζάλῃ τῆς παραλαβῆς τῆς ἀποσκευῆς φλανέλλαν, 20 λέβ. Ἐμβολιασμὸς ἐναντ. τύφου.

4 Ὀκτωβρίου, Τετάρτη

Παρὰ τὴν ρητὴν διαταγὴν τοῦ ἱατροῦ νὰ μὴν ἐργασθῶμεν, μεταβαίνομεν εἰς τὸ χῶμα καὶ ἐργαζόμεθα κάτι περισσότερον τοῦ συνήθους. Μετὰ μεσημβρίαν ἐγγράφομαι ἀσθενῆς λόγῳ τοῦ ἐμβολιασμοῦ καὶ ἀναπαύομαι.

5 Ὀκτωβρίου, Πέμπτη

Ἔργασία – Βαγόνια 24 – Συσσίτιον κρέας. Πεπόνι ἀπὸ τὸ σπίτι. Συμπληρώνονται 4 μῆνες ὀλόκληροι καὶ οὔτε κἂν ἐπιστολὴν ἔλαβον. Ὁ Θεὸς μετ' αὐτῶν.

6 Ὀκτωβρίου, Παρασκευὴ

Ἔργασία. Εὐτυχῶς ὁ καιρὸς ἐβελτιώθη κατὰ πολὺ. Τὴν νύκτα τῆς χθὲς περὶ ὥραν 9 ½ ἐσημειώθη συσμικὴ δόνησις ἐλαφρά. Βαγόνια 15 (ἐν ὄλῳ 1.465 βαγ. 21.975 τ.).

7 Ὀκτωβρίου, Σάββατον

Ἔργασία – Βαγόνια 15 – Συσσίτιον φασόλια. Χειμῶν πλέον. Κρύο φοβερὸ καὶ γύμνια ταυτοχρόνως. Ποῦ καὶ ποῦ ἀναφαίνονται αἱ πρῶται νυφάδες. Ἀλλοίμονόν μου ἐὰν ὁ Καρατζίεφ δὲν καταφέρει τίποτε.

ΤΕΤΡΑΔΙΟ 3°

...Θεοῦ. Δὲν θὰ ἔχῃς πλέον τὸν πρώην λαὸν ἐνώπιόν σου, τὸν λαὸν τὸν κόλακα ...ἀλλὰ τὸν πραγματικὸν λαόν, τὸν λαὸν ἐξ οὗ ἔχεις σὺ τὴν μεγα... τὴν ἀνάγκην ἐπίπλαστος πρὸς αὐτόν ... φιλοφρόνησὴ σου, δὲν θὰ εἶναι οὐδεμίαν θέσιν, θὰ ἤχουν δὲ αἱ πρὸς αὐτὸν ὑποσχέσεις τα... ὡς φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ.

2 Δεκεβρίου, Σάββατον

Τὰ αὐτὰ ὡς πάντοτε ἄνευ οὐσίας καὶ ἐλπίδος ἐξόδου ἐκ νέου. Μανθάνομεν μάλιστα ὅτι θὰ .. εἰς τὸ Σχολεῖον ... καὶ ὅτι μάλιστα θὰ μᾶς παραδώσουν τὴν θερμάστραν .. καὶ διατηροῦμεν δι' ἐξόδων μου. Μεγάλη εἶνε ἡ ἐπιτήρησίς μας, αὐστηρώτατα δὲ ἀπαγορεύεται ἡ εἰς τὴν πόλιν ἐξοδός μας. Ἴδωμεν τὶ μέλλει γενέσθαι μὲ τὸν διορισμὸν τοῦ νέου φρουράρχου τῆς Λὸμ περὶ τοῦ ὁποῖου μανθάνομεν ὅτι εἶναι καὶ κάτοικός της. Αἱ ἀπαραίτητοι διαδώσεις τῶν ... αἰχμαλώτων!!! Δὲν λείπουν ἐννοεῖται. Ἡ αὐτὴ κραιπάλη καὶ ἀναισθησία διαδεχομένη ... ὑπὸ πείνης ἢ τὰ τοῦ μεγάλου καὶ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν κατάστασιν

3 10βρίου, Κυριακή

Τὰ αὐτά...

κύριον Δερματζόγλου μανθάνομεν ὅτι δὲν .. τελικῶς ἡ ἐλπίς τῆς ἐξόδου μας καὶ πάλιν εἰς τὴν πόλιν. Μανθάνομεν ἐπίσης ὅτι καὶ εἰς τοὺς ἐν Σόφια διαμένοντας αἰχμαλώτους «...» παραχωρεῖται ἡ ἄδεια τοῦ νὰ διαμένουν ἐν τῇ πόλει. Πολλά, τέλος ἀναμένομεν ἀπὸ τὸν νέον φρούραρχον καὶ οὕτως ἴδωμεν.

4 10βρίου, Δευτέρα

Ἦρχησε κάποια σχετικὴ ἐλευθερία. Μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ ἐξερχόμεθα εἰς τὴν πόλιν τῇ συνοδείᾳ φρουροῦ. Ἐξῆλθον καὶ ἐγὼ μετὰ ...Νικολαΐδου εἰς συνάντησιν τοῦ κ. Ναϊδενώφ.

5 10βρίου, Τρίτη

Ἡ αὐτή.....

6 10βρίου, Τετάρτη

Τὰ αὐτά. 6 Δεκεμβρίου ἐπέτειος τῶν γεννεθλίων τῆς ἀγαπητῆς μου συζύγου.

Χαρίκλεια, αγαπητή μοι σύζυγε, σύντροφε τῆς ζωῆς μου ἦν ἡδυντο ἀφ' ὅτου ἡ ζωὴ μᾶς ἦνωσε, πρὸς σὲ τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς ἀφιερῶ, τὴν στιγμὴν ταύτην καθ' ἣν ζῶ ἴσως μόνον ἐγὼ ὡς ἄθλιον ἡμῖς τῆς ἐνώσεώς μας.

Δέκα καὶ μίαν ἤδη φορὰν ἤχον τὴν ὑπερτάτην εὐτυχίαν νὰ ἐορτάσω τὴν ἡμέραν ταύτην μετὰ σοῦ, τὴν ὑπενθυμίζουσάν με τὴν ἀγίαν σου ψυχὴν, τὸ μεγαλεῖον τῶν τρόπων σου, τὴν πρὸς ἐμὲ τρυφερότητά σου καὶ τὴν πρὸς τὰ τέκνα μας ἀφθαστον, ἀπέριπτον καὶ ἄνευ ὄρων ἀγάπην καὶ στοργὴν σου.

Ἐμοῦ χαίροντος σύ κλάψεσο, ἐμοῦ πάσχοντος σὺ συνέπασχες χωρὶς νὰ λησμονῆς τὴν ἀκένωτον παρηγορίαν σου ἐμοῦ δὲ... σὺ εἶσο ὁ ἄγγελος τῆς συγγνώμης καὶ ὁ φορεὺς ἀφθάστου ἀμνησικακίας. Μὲ ἠγάπησες τόσον ὅσον εἰς ἐμὲ ἦτο ἀδύνατον νὰ σὲ ἀνταγαπήσω. ...Σὺ ἔστεκες πολλάκις καὶ ὡσὰν τίποτε νὰ μὴ συνέβαινε, λησμονοῦσα αὐτοστιγμὴν τὸ πᾶν παρουσιάζεσο ἄγγελος, ἄνευ κακίας καὶ μίσους, ὑπενθυμίζουσά με οὕτω σήμερον εὐρισκόμενον μακρὰν σου καὶ ἀναμνησκόμενόν σε ὅτι... ἀφ' ὅ,τι σὲ ἠγάπησα ἔτι περισσότερον νὰ σὲ λατρεύω.

Ζῆσε (ἐὰν ζεῖς) καὶ εὐχου, αγαπητή μου Χαρίκλεια, λατρευτή μου γυναικούλα, νὰ συναντηθῶμεν ἡμέραν τινὰ ἡμεῖς. Γνώριζε δὲ ὅτι σήμερον καὶ ἐδῶ μακρὰν σου ὡς αἰχμάλωτος εὐρισκόμενος, ἡ μόνη μου φροντίς εἶνε πῶς νὰ ζήσω ἵνα περισσότερον ἀκόμη σὲ ἀγαπήσω ἀγαπῶν σε ἤδη τόσον ὅσον οὐδέποτε ἀνὴρ ἠγάπησε γυναῖκα.

Καὶ σεῖς, Τάκη, Γιάννη, καὶ Μαρίκα, ἀθῶα καὶ αγαπητά μου ἀγγελοῦδια ἀγαπᾶτε τὴν μητέρα σας τὴν ἀκένωτον πηγὴν τῆς πρὸς σᾶς στοργῆς καὶ λατρείας τῆς. Ἀγαπᾶτε τὴν «μαμμά», ἡ ὁποία ὅτε ἦσθε βρέφη ἐπὶ ἡμέρας καὶ νύκτας ὀλοκλήρους καὶ τελείως ἄυπνος ἠγρύπνη ὡς φρουρὸς ἄγγελος ἐπὶ τοῦ λίκνου σας. Φιλήσατε αὐτὴν τὸ ἀγγελικὸν ... ἀθῶον ... σήμερον, καὶ μὲ τὴν δυνατοτέραν εὐχὴν σας νὰ ζήση ἔτη πολλὰ καὶ εὐτυχισμένα - προσθέσατε ὅτι ὁ «μπαμπᾶς» εἶνε καλὰ καὶ ὅτι μόνον γιὰ σᾶς καὶ δι' ἐκείνην ζῶ.

Μέσα ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τὸ ἄθλιόν μου ἐνδιαίτημα, σοὶ στέλλω αγαπητή μου σύντροφε, νοερῶς τοὺς θερμότερους μου ἀσπασμούς καὶ τὰς δικὰς μου εὐχὰς: Νὰ ζῆς Χαρίκλειά μου, νὰ εἶσαι καλὰ, καὶ τίς οἶδε ἡμέραν τινα, ἣν ἂς εὐχηθῶμεν πλησιεστάτην, δὲν δυνηθῶμεν νὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν ζωὴν ἡσυχῶι πλέον, ἀμέριμνοι καὶ διὰ παντός πλέον ἠγνώμενοι μετὰ σοῦ καὶ τῶν αγαπητῶν μας τέκνων. Καὶ πάλιν ἡ ἀκένωτος ἀγάπη τοῦ Κωνσταντίνου. Λαμβάνω μέσον

του κ. Νικολαΐδου λέβ' ἑκατὸν ἀπὸ τὸν ἰατρὸν πρὸς ὃν στέλλω καὶ ἐπιστολὴν μέσον τοῦ κ. *Naidenof* ἀναχωροῦντος σήμερον διὰ ...

7 10βρίου, Πέμπτη

Ἐκ μέρους τοῦ φρουράρχου ζητοῦνται ἀπὸ τοὺς αἰχμαλώτους αἱ διευθύνσεις τῶν οἰκιῶν εἰς ἃς πρότερον κατώκουν.

Νέα ἐνθύμισις. Ἐλπίς περὶ τῆς ἐξόδου μας.

8 10βρίου, Παρασκευή

Μανθάνομεν ἐξ ἐπιστολῆς ἐκ Καβάλλας καὶ Δράμας ὅτι εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα αὖξανεν ὅλον ἐν ἡ ἀκρίβεια ὄλων τῶν εἰδῶν. Ἐν ὄλῳ μέχρι σήμερον βαγόνια 2.630, τόννους 39.450. Πρὸς τὸ ἐσπέρας ἀπελευθερώθησαν δύο ἐκ τῶν ... οἱ κ.κ. Μαυρουλῆς καὶ Δαβελῆς.

9 10βρίου, Σάββατον

Κρίσεις καὶ γνώμαι ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τῶν Μαυρουμπῆ καὶ Δαβελῆ. Ἐλπίς τις γενικῆς ἀπελευθερώσεως ὡς καὶ ἡ σχετικὴ λύπη ἐπὶ τῆς ἐνδεχομένης παραμονῆς ὑμῶν.

Τέκνα μου, σύζυγέ μου. Πολλὰ δυσάρεστα μανθάνω διὰ τὴν Καβάλλαν. Τί ἄραγε νὰ σᾶς συμβαίνει; Τάκη μου πῶς εἶσαι; Γιάννη μου ἔχεις πάντοτε τὸ εὖχαρί σου ὕφος καὶ σὺ μικρούλα μου Μαρίκα, αἱ τρεῖς τῆς ψυχῆς μου καὶ τῆς ὑπάρξεώς μου χάριτες πῶς εἶσθαι; Νοερῶς σᾶς στέλλω πᾶν ὅ,τι τρυφερότερον καὶ φιλόστοργον φίλημα δύναται πατήρ νὰ στείλῃ εἰς τὰ τέκνα του. Πόσον Θεέ μου θὰ ὑποφέρετε!

Ἴδον καὶ ἕτερον κτύπημα.

Περὶ τὰς 2 τὸ ἀπόγευμα, ἀπελευθέρωσις ὄλων τῶν 8 μεγάλων «... καὶ παραμονὴ τῶν ἄλλων ἡμῶν ἐν τῷ Σχολείῳ. Δυσφορία ἐπ' οὐδενὶ καὶ ἀποφασίζομεν τὴν προΐαν τῆς

10 10βρίου, Κυριακὴ

Ἀποστολὴ εἰς τὸν *commantante* ἐπιτροπῆς ἀπαρτιζομένης ἐκ τῶν κ. Νότα Νικολαΐδου καὶ Ἡρακλέους.

Ἀπάντησις: Διὰ τοὺς ἐξαρτωμένους ὑπ' ἐμοῦ ἔκαμα πᾶν ὅ,τι ἠδυνάμην νὰ τοὺς κάμω καὶ ἀπελευθερώθησαν. Σεῖς ἐξαρτᾶσθε ἀπὸ τὸν κ. Δαμιανῶφ ... εἰς ὃν δύνασθε νὰ ἀποταθεῖτε ἐγὼ δὲ ὅ,τι μὲ ἀφορᾶ ἐμὲ θὰ σᾶς βοηθήσω. Ἴδωμεν.

11 10βρίου, Δευτέρα

Ούδεμία ακόμη απάντησις και μεγίστη εἶνε ἡ δυσφορία μας.

12 10βρίου, Τρίτη

Νέα αποστολή παρὰ τῷ Καβάζωφ και νέα προ.. ἀφαίμαξις. Ἴδωμεν.

13 10βρίου, Τετάρτη

Μανθάνομεν ὅτι ὁ μηχανικός κ. Δαμιανῶφ μετεβίβασεν εἰς τὸν φρούραρχον Λῶμ τὸν κατάλογον τῶν «...» του και ὅτι ὁ ἴδιος μεταβάς παρὰ τῷ ἡμετέρῳ *commandate* ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ τὸν τρόπον τῆς ἀπελευθερώσεώς μας και ὅτι συμφώνως τῶν λειφθῶν ὁδηγιῶν θὰ ἐνήργει. Ἴδωμεν.

14 10βρίου, Πέμπτη

Μεταβαίνομεν τέσσαρες: Νικολαΐδης, Σπανός, Νότας και Βανάκος παρὰ τῷ κ. Καβάζωφ ἵνα συνεννοηθῶμεν και πάλιν. Μὲ καταβολὴν λῆβ 150 ἕκαστος δυνάμεθα νὰ ἀπελευθερωθῶμεν ἅπαντες, ὑπῆρξεν ἡ απάντησίς του και ἐπιπροσθέτει ὅτι «δύνασθε νὰ μεταβῆτε παρὰ τῷ κ. Δαμιανῶφ ἀλλ' ἐὰν ἡ ὑπόθεσίς σας λάβῃ ἄλλην φάσιν νύπτω τὰς χεῖρας μου» ἰδοὺ ὅλον τὸ μυστικόν. Πληρώσας τὰ διάφορα δάνειά μου και ἐξοδεύσας μερικὰ ἐκ τῶν χρημάτων ἅτινα εἶχε τὴν καλοσύνην νὰ μὲ στείλει ὁ Πέτρος εὐρισκόμουν μόνον μὲ 20 λῆβ. Ἐπομένως ἐγὼ δὲν διαθέτω χρήματα. Ὅλοι ἴσως θὰ ἀπελευθερωθοῦν ἐγὼ ὅμως ... θὰ μείνω καθ' ὅσον μὲ λείπει τὸ οὐσιωδέστερον.

Ταύτην τὴν στιγμὴν (2 1/2μ.μ.) ἀπεσταλμένος τοῦ κ. Καβαζῶφ μᾶς ζητεῖ και πάλιν τὰς διευθύνσεις μας τὶς οἶδεν διατί! Ἴδωμεν.

15 10βρίου, Παρασκευή

Τῇ εὐγενῇ προσφορᾷ τοῦ κ. Χρ. Νικολαΐδου (δανείσαντός μου 125 λῆβ) ἐλπίζω νὰ ἐξέλθω και ἐγώ. Νέα πάλιν διαβήματα και νέαι ὑποσχέσεις διὰ τὴν αὔριον.

16 10βρίου, Σάββατον

Νέα ἐλπίς. Ἴδωμεν πλέον τὶ τέξεται ἡ σήμερον και τὸ ἀργότερον ἡ αὔριον καθάπερ δὲ οὐδεμίαν θὰ ἔχωμεν πλέον ἐλπίδα. Σύρεται διάδοσις περὶ ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης μεταξὺ.. και μεγάλη ..χαρὰ παρὰ τῷ λαῶ.

17 10βρίου, Κυριακή

Ἐπίσκεψις πρωϊνὴ τοῦ κυρίου Καβάζωφ. Μᾶς ἐξήτησε καὶ ἔγραψε καὶ πάλιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μορφώσεώς μας ἵνα προβῆ δῆθεν εἰς διαβήματα παρὰ τῷ κ. Δαμιανῶφ.

Σήμερον κλαίωμεν καὶ δεύτερον αἰχμάλωτον ἀποθανόντα ἐν τῷ Δημ. Νοσοκομείῳ Λὸμ τὸν ἐξ Ἀλιστρατίου Κωνσταντῖνον Κουντουράν (ἐκ Σμύρνης).

18 10βρίου, Δευτέρα

Περὶ ὥραν 11^{ην} εἰδοποιούμεθα δι' ἐγγράφου ὅτι εἰς τὰς 2 μ.μ. θὰ μᾶς ἐπισκεφθεῖ ἀντιπρόσωπος τοῦ κ. Δαμιανῶφ ἵνα ἐπιθεωρήσει τοὺς... ἀκριβῶς δὲ εἰς τὰς 2 μ.μ. μᾶς ἐπισκέπτεται εὐγενέστατος κύριος ὅστις ἤρχισεν ἐρωτῶν, ἀκολουθῶν κατάλογόν τινα ὃν ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ. Πολλοὶ ἐξ ἡμῶν ἀνησυχοῦν καθόσον δὲν ἔχουν τὴν δέουσαν μόρφωσιν καὶ κοινωνικὴν θέσιν ἣν προβλέπει ἡ ἐγκύκλιος. Ἀφοῦ ἠρώτησεν πολλοὺς ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ συντροφου Νικολοῦδη.

Ἐρ.: Το ἐπάγγελμά σας.

Νικ.: Ὁδοντοῖατρος.

Ἐρ.: Γνωρίζετε τὴν βουλγαρικὴν;

Νικ.: Μάλιστα.

Ἐπιθ.: Τοιούτου εἶδους ἄνθρωποι μᾶς χρειάζονται. Ἔχει καλῶς καὶ ἔπομαι ἐγώ.

Ἐπιθ.: Ἐπάγγελμα (βουλγαριστί).

Ἐπεμβάντος δὲ τοῦ Νικολαΐδου καὶ παρατηρήσαντος ὅτι δὲν γνωρίζει ὁ ἐξεταζόμενος τὴν βουλγαρικὴν.

Ἐπιθ. (Εἰς ἄπταιστον γαλλικὴν): Ἐπάγγελμα;

Ἐγώ: Ὑπάλληλος.

Ἐπιθ.: Τι εἶδος ὑπαλλήλου;

Ἐγώ: Λογιστής.

Ἐπιθ.: Ποῦ ἐσπουδάσατε τὴν λογιστικὴν καὶ δακτυλογραφία;

Ἐγώ: Εἰς Ἐμπ. Σχολὴν Θεσ/νίκης.

Ἐπιθ.: Ἔχει καλῶς. Εἰς ποῖον κατάστημα ἐργάζεσθε καὶ ποῦ.

Ἐγώ: ...Εἰς Καβάλλαν.

Ἐπιθ.: Καλῶς.

... ὅμως λυπηρᾶς τινὸς σκηνῆς (Ἐπιθεωρητοῦ - Βουγιάμη). Ὁ ἐν λόγῳ ἐπιθεωρητὴς μεταβὰς εἰς τὸ γραφεῖον του ἐδήλωσεν ὅτι : οἱ Ἕλληνες αὐτοὶ αἰχμάλωτοι δὲν μοὶ φαίνονται ὅλοι ... οὕτως ὥστε νὰ ψυχαγωγοῦνται... στενοχωρούμενος διὰ τὴν θέσιν μας. Ὁφείλω

ένταῦθα νὰ ὁμολογήσω τὰ ἐξῆς:

Εἴμεθα τὸ ὄλον 16... ἐκ τῶν ὁποίων οἱ πλείονες εἶνε ὄντως ὅλως κατωτέρας μορφώσεως λαμβάνοντες δὲ ὑπόψιν καὶ τὸ ὡς ἐκ τῆς ἐργασίας πενιχρὸν περιβάλλον δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν οὐχὶ ἀβάσιμον τὴν παρατήρησιν τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ. Τὸ λυπηρότερον ὅμως εἶνε ὅτι καὶ ἡ δηλωθεῖσα ἰδιότης μερικῶν ἐξ ἡμῶν δὲν εἶνε αὕτη ἐκείνη ἡ δηλωθεῖσα ἐν... ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῆς ὁποίας καὶ τῆς παραβολῆς μας μετὰ τῆς παρούσης ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ὄχι ὀλίγοι μεταξὺ ἡμῶν ἐψεύσθησαν.

19 10βρίου, Τρίτη

Ἡ αὐτὴ ἀνυπομονησία καὶ ἀναμονή. Δὲν ἀναμένωμεν τίποτε σήμερον λόγῳ τοῦ ἐπισήμου τῆς ἡμέρας. (1^η τοῦ ἔτους ν. ε.)

20/21 10βρίου, Πέμπτ., Παρασκευὴ

Τίποτε ἀκόμη. Σήμερον ἐπεσκέφθημεν τὸν κ. ... (Νικολ. Τραμ. Πλανούδη) ἵνα ἐρωτήσωμεν αὐτὸν περὶ τῆς ὑποθέσεώς μας. Ἐλάβομεν ἀπάντησιν ὅτι ἡ ὑπόθεσις μας εὐρίσκεται εἰς τὴν Διεύθυνσιν τῆς Σόφιας ὁπόθεν ἀναμένεται ἡ ἀπάντησις. Ἐπεσκέφθη καὶ τὴν Δίδα Ναϊδεντόφ εἰς τὸ κατάστημα τοῦ ἀδελφοῦ τῆς καὶ ἐπληροφορήθη ὅτι τὸν ἀναμένουν κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων καὶ Νέου Ἔτους.

23/24 10βρ., Σάββατον – Κυριακὴ

Τίποτε καὶ κατὰ τὰς δύο ταύτας ἡμέρας. Ἐξωδίκως μόνον λαμβάνομεν πληροφορίας ἀλλ' αἱ πληροφορίες αὐταὶ ἀποδεικνύονται ἀβάσιμοι. Κι ὁ κ. Ναϊδεντόφ ἀκόμη δὲν ἐφάνη.

Εἶνε ἡ ὥρα 8 μ.μ. Ἀστραπιαίως καὶ ὅλως αἰφνιδίως διαδίδεται εἰς τοὺς θαλάμους ὅτι ζητοῦνται 60 αἰχμάλωτοι εἰς τὴν προκυμαίαν τοῦ Δουνάβεως διὰ τὴν ἐξαγωγὴν σιδηρῶν καὶ φορτηγίδος τινός. Μόνον οἱ ἐν τοῖς θαλάμοις εὐρισκόμενοι εἶνε εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωσιν τὶ κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην συνέβαινε.

Ἄς γνωρίζωσιν οἱ ἀναγνώσται ὅτι ἡ νύξ τῆς 24^{ης} πρὸς τὴν 25^{ην} Δεκεμβρ. ἦτο καθαρῶτάτη ἀλλὰ νύξ Δεκεμβρίου καὶ πρὸ παντὸς νύξ Δουνάβεως. Ψῦχος δριμύ, ἀφ' ἑνός, ἐξάντλησις ὄλων τῶν αἰχμαλώτων ἀφ' ἑτέρου καὶ ἐκ τῆς ἡμερησίας ἐργασίας καὶ ἡ διαψευσθεῖσα ἐλπίς ὅτι ἡ ὑποφώσκουσα ἑορτὴ θὰ διήρχετο ἐν ἀργίᾳ ἐπέφερον πλήρη σύγχυσιν εἰς τὰ πνεύματά μας. Ἐδῶ ἐβλέπατε αἰχμάλωτον προσποιοῦμενον τὸν ἀσθενῆ οὐχὶ ἀδίκως,

ἐκεῖ ἄλλον προσπαθοῦντα διὰ λόγων νὰ πείσῃ τὸν Στάρε... ὅπως μὴ παραλάβῃ αὐτὸν εἰς τὴν ἐργασίαν, ἄλλους διαφεύγοντας καὶ κρυπτομένους εἰς τὰ ἀποχωρητήρια ἢ ἄλλου καὶ σὺν τοῖς ἄλλοις τοὺς φίλους Σάββαν καὶ τὸν ἀθάνατον Κορνήλιον κρυπτομένους εἰς τὸν θάλαμον τὸ.. *intelligenti*, Καὶ ἐδῶ τὸ «λουρί» ἔπαιξε τὸν πρῶτον ρόλον.

Κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ κ. Χρ. Νικολαΐδου, κάποιος δυστυχῆς αἰχμάλωτος ἐδοκίμασεν ἐπὶ τῆς ράχης του τόσες λουριές ὥστε νὰ πέσῃ ἀπὸ τὰ κτυπήματα. Στιγμὴν τινὰ καθ' ἣν εὕρισκόμεθα εἰς τὸν θάλαμόν μας, προσπαθοῦντες ἀφ' ἑνὸς νὰ κρυψώμεν τοὺς εὐνοουμένους μας καὶ ἐπικρίνοντες τὴν ἀπόφασιν νυκτερινῆς ἐργασίας καὶ δὴ τὴν παραμονὴν Χριστουγέννων, ἀπαίσιος τις «στάρτσιας» Ἑλλην ἀνοίγων τὴν θύραν μας -ὁ Κορνήλιος ἐδῶ εἶνε;- ἐρωτᾷ. Οὐτε ὁμως ἐπρόφθασεν κἄν νὰ ἀρθρώσῃ ἄλλην λέξιν καθ' ὅσον «γιούργια» ἐξερχόμενοι αἰφνιδίως ἀπὸ τὸν *Tam* Τσότραν τὸν ἔβριζαν καὶ φυγῶν ἐν τῷ μεταξύ ὁ μὲν Σάββας ἐξαπλωμένος σκεπασμένος ἐπροσποιοῦτο τὸν κοιμώμενον ὁ δὲ Κορνήλιος ἐξαπλωμένος παρὰ τὴν θερμάστραν ἐκάπνιζεν, τρέμων σύσωμος ἀπὸ τὴν .. καὶ τὸν μανδύαν του εἰς κάθε ἀνοιγμα τῆς θύρας ἀφ' ἧς μάλιστα στιγμῆς ἐμάθαμεν ὅτι ζητοῦνται καὶ ὅτι ἄλλοι ἀνακαλυφθέντες ἐξυλίζοντο, ἔχασεν ὁ δυστυχῆς καὶ χρῶμα καὶ διάθεσιν πρὸ παντὸς δὲ τὴν ἀθάνατον κορνηλίαν εὐθυμίαν του.

Τέλος μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἀνεχώρησαν οἱ 60 δυστυχεῖς διὰ τὸν Δούναβην καὶ σιγὰ σιγὰ πλέον ἀρχηγὸς νὰ ἀπλώνεται εἰς μας μετὰ σχετικὴ ...

Παραμονὴ Χριστουγέννων μαύρων καὶ ἀπαισίων.

25 10βρίου, Δευτέρα

Χριστοῦγεννα, μαῦρα καὶ ἀπαίσια. Ἀπὸ ποίαν σοβαρὰν νόσον πάσχεις ὥστε νὰ καταντήσης εἰς νοσοκομεῖον μακρὰν τῶν μικρῶν σου τέκνων; Ποία μαύρη τύχη ἀναμένει σὲ καὶ τὰ τέκνα μας καὶ ἐμέ. Ὅλα ἀλληλοσυγκρουόμενα τὰ μανθάνω. Ἡ Φιλομένη λέει καὶ ἡ Ἑλένη εἰς ... καὶ σὺ μετὰ τῆς δυστυχοῦς μητέρας σου καὶ δυστυχεστέρων τέκνων μας εἰς Καβάλλαν καὶ δὴ ἀσθενῆς εἰς τὸ Νοσοκομεῖον ἔνδειξις καὶ αὐτὸ ἀπείρου ... καὶ ἀδελφικῆς ἀγάπης τῆς Φιλομένης. Δὲν πειράζει θὰ εἰπῆς σύ, οὔτω θὰ εὐφρανθῇ καὶ πάλιν ἡ ἀγγελικὴ σου ψυχὴ. Ἐδῶ ἐξηγοῦνται τρανῶς πλέον οἱ φόβοι οὓς ἐσχημάτισα ὅταν ἀνεγνώσκων Παρασκευὴ τὶς ἐπιστολὰς

τοῦ καλοῦ μας Κωνσταντίνου λέγοντος -...- καὶ ἐννοοῦντος ὅλους σας. Διευκόλυνε ὁμως ἄκων πάντοτε τὴν ἔξυπνον Φιλομένη. Διευκόλυνε τὸν βίον της αὐτὴ ἢ ἴδια, συμπονουμένη ὅτι ὁ Κωνσταντίνος μας ἐνήργει δι' ὅλους σας. Ἐρημος πλέον ὁμως ἀγαπητὴ μου Χαρίκλεια, ἀπομονωμένος ἀπὸ τὴν μητέρα καὶ τὰ τέκνα μας, καταβ...

Τις οἶδε ὑπὸ ποίας ἐπαράτου νόσου... Τις οἶδε ἀπὸ πότε εἰς τὸ νοσοκομεῖον. Εὐχόμαι καὶ παρακαλῶ τὸν Παντοδύναμον καὶ Φιλεὺσπλαχνον νὰ σὲ σώσῃ νὰ δυνηθοῦμεν ἡμέραν τινὰ νὰ συναντηθοῦμεν καὶ ἄς πράξουν ἄλλοι εἰς βάρους μας πᾶν ὅ,τι θέλουν.

Ἐλησμόνουν ἱερὰ καθήκοντα πρὸς πατέρα καὶ σύζυγον καὶ θέλεις ἀγαπητὴ μου ψυχὴ, νὰ ἔχουν ἀδελφικὴν ἀγάπην; Ἡ ψυχὴ μου εἶναι τόσον ἀγανακτισμένη τὴν στιγμὴν ταύτην ὅσον οὐδέποτε.

Ὁ νοῦς μου ὁμως εἶνε μόνον πρὸς σὲ καὶ πρὸς τὰ δυστυχεῖ τέκνα μας προσηλωμένος. Τῆς ἡτο τόσον πλέον ἀδύνατον νὰ ἀναμείνῃ τὴν ἀνάρωσίν σου, καὶ νὰ ἔλθετε μαζί, ὥστε νὰ προτιμήσῃ νὰ ἔλθῃ μόνῃ της; Δὲν θὰ τῆς ἡτο πλέον εὐχάριστον τὸ ταξεῖδι ἂν συνωδεύετο ὑπὸ σοῦ;

Τέλος ὅλα τὰ συγχωρῶ ἔχων ὑπ' ὄψιν μου τὴν ἀθάνατον παραγγελίαν σου νὰ μὴ εἶμαι κακεντρεχῆς καὶ νὰ σοὶ εἶμαι οὕτω εὐχάριστος.

Δὲν δύναμαι ἐν τούτοις παρ' ὅλας τὰς προσπαθείας μου νὰ ἀποδείξω τὴν μαύρη της σκέψιν. Μὴ εἶνε ἄραγε ψεύδη ὅλα αὐτὰ καὶ ἔχω τὴν κοινὴν τύχην νὰ εἶμαι μόνος εἰς τὸν κόσμον καθ' ἣν στιγμὴν, χαράσσω τὰς γραμμὰς ταύτας.

Μὴ ὑψίστε Θεέ. Σε ἔπταισα πολλάκις μέχρι τοῦδε. Ἠγάπησα καὶ ἐσεβάσθην γονεῖς καὶ γυναῖκα καὶ τέκνα. Οὐδενός τὸ κακὸν δὲν ἐπεδίωξα οὕτως ὥστε τόσον σκληρὰ νὰ μὲ ἐπιφυλάξῃς τὴν τιμωρίαν μου. Πρὸς τί σοὶ ἔπταισαν σύζυγος τὰ τέκνα καὶ τὸν σύζυγόν της; Εἰς τί σοὶ ἔπταισαν ἀθῶα ἀγγελούδια καὶ ἀπορφανίζεις αὐτὰ ἀγαπητῆς μητρός; Μὴ Θεέ μου. Ἐνωσόν μοι ἅπαξ μετ' αὐτῆς καὶ κατόπιν ἔρχομαι πρῶτος εἰς τὴν διάθεσίν σου.

26-27 10βρίου, Τρίτη - Τετάρτη

28-29 » Πέμπτη - Παρασκευὴ

Τίποτε τὸ νέον. Εἶδον καὶ πάλιν κατ' ὄναρ ὅλα τὰ τέκνα μου μὲ τὰ μαῦρα. Χαρίκλειά μου ζῆς ἢ μᾶς ἐγκατέλειψες; Διατὶ ἢ μαύ-

ρη αὐτὴ σκέψις νὰ μὴ θέλει νὰ φύγη ἀπ' ἐμοῦ; Ἀλλὰ μήπως εἶνε τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ νὰ ..Ἐλλειψις φαρμάκων, ἔλλειψις τροφίμων....

30-31 10βρίου, Σάββατον - Κυριακὴ

Ἡ αὐτὴ ἀοριστία καὶ ἐξακολουθοῦμεν νὰ εὕρισκόμεθα καὶ πάλιν...

1 Ἰανουαρ. 1918, Δευτέρα

... Οὐδὲν νέον. Φοβερῶταται εἰδήσεις ἐκ Καβάλλας.

2 Ἰανουαρ., Τρίτη

Τὰ αὐτά. - (Βδελυρὸν ἐπεισόδιον...)

3/6 Ἰανουαρίου, Τετάρτη, Πέμπτη, Παρ., Σάββατο

Τὰ αὐτά. Περὶ τὴν 6^{ην} τῆς πρωίας ὑπάλληλος τοῦ κ. Δαμιανῶφ με εἰδοποιεῖ ὅτιΧρ. Τσότρας, Ἄπ. Τσότρας, Χρ. Νικολαΐδης. Σπανός, Γεώρ. ..Μιχ. Νικολαΐδην, Ἄθ. Βανάκον, Νικ. Γούλαν, Παυλ. Ζουλιάμην, Θεόδ. Βακαλόπουλον, Δημ. Ὑποδηματᾶν,... Ἐμι. Τζελέπην, καὶ Κωντ. Γραμμένο, ἀπὸ τοὺς 16 προταθέντες ὡς ὑπὸ τοῦ Δαμιανῶφ, ὁ ὑπουργὸς ἀνεγνώρισε μόνον .. Μιχ. Νικολαΐδην ὡς ἰατρόν, ὡς ἐμποιήσαντα ἰδιαιτέραν ἐντύπωσιν διὰ τὴν γλωσσομάθειάν του, καὶ τοὺς Παῦλον ... Γεώργ. Τζελέπην καὶ Κ. Γραμματικὸν....

4-8/1/1918, Κυριακὴ-Δευτέρα

Μένομεν ἀκόμη εἰς τὸ Σχολεῖον ἀναμένοντες τὴν ἄφιξιν τοῦ κου Βουλέστεφ ἵνα μᾶς ..

Κι ἐξακολουθοῦμεν μένοντες μέχρι 2^{ας} Φεβρουαρίου 1918.

3 Φεβρουαρίου, Παρασκευὴ

Ἐλεύθερος καὶ εἰς ἀθλίαν οἰκονομικὴν κατάστασιν.

